

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EDVARD KARDELJ

**BLOKSUZLUĞUN
TARİHSEL
KÖKENİ**

TOPLUM YAYINEVİ

BLOKSUZLUĞUN TARİHSEL KÖKENİ

Toplum Yayınları : 50

1. baskı, Nisan 1977

☆ **TOPLUM YAYINEVİ - Yöneten : Remzi İnanc**
Yönetim yeri : Zafer Çarşısı, 18
Yenişehir/Ankara, Telefon : 25 20 07

☆ **Dizgi - baskı : Gürsoy Matbaacılık Sanayii, Ankara**
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

EDVARD KARDELJ

BLOKSUZLUĞUN TARİHSEL KÖKENİ

**Türkçesi :
F. KAYA**

İÇİNDEKİLER

- 7 Edvard Kardelj**
- 15 Bloksuzluk Kavramı Üzerine**
- 19 Dünya Halklarının
Antiemperyalist Devrimi**
- 28 Dünyadaki Yeni Toplumsal
Güç Dengesi**
- 38 Bloksuzluk Politikası
ve Blok Politikası**
- 51 Ulusların Özgürleşmesi
ve İnsanlığın Bütünleşmesi**
- 62 Bloksuz Ülkelerde
Ekonomik Gelişme ve Toplumsal Yapı**
- 66 Bloksuzluk Eyleminin
Toplumsal - Tarihsel Rolü ve Önemi**

Edvard Kardelj Yugoslav işçi hareketinin en değerli önderlerinden biridir ve aynı zamanda sosyalist özyönetimci dizgenin önde gelen kuramcısıdır. Uzun zamandır Josip Broz Tito'yla birlikte çalışmaktadır; Yugoslavya Komünist Partisi'nin kurulmasında, sosyalist devrimin etkisini örgütlemekte ve sosyalist ilişkilerin niteliğini iyileştirmede ve sosyalist, özyönetimci ve bağlantısız Yugoslavya'nın bağımsızlığının korunması ve geliştirilmesinde kendisiyle çok yakın işbirliği yaptı. Edvard Kardelj Yugoslavya SFC Başkanlık ve Yugoslavya Komünistler Birliği Merkez Komitesi Başkanlık üyesidir.

Bir işçi ailesinin çocuğu olarak 27 Ocak 1910 tarihinde **Ljubljana**'da doğdu. 16 yaşında iken **Yugoslavya Komünist Gençlik Birliği**'ne katıldı. 1928 yılında, iki savaş arasının kralcı, faşist Yugoslavya'sında yasa dışı ilân edilen, üyelerinin izlendiği Yugoslavya Komünist Partisi'nin bir üyesi oldu.

1929 yılında Kardelj Öğretmen Okulunu bitirdi, ancak öğretmenlik yapmaya başlamadan önce, aynı yılın Aralık ayında tutuklandı. 1930 yılı Eylül ayında, 20 yaşında iken, iki yıla mahkûm oldu, yine de çeşit-

li parti etkinliklerinde çalışmasını sürdürdü, çıktıktan sonra.

Edvard Kardelj, marksist çözümlemeyi güncel toplumsal trendlere bağlayan ve bunun sonucunda geçerli olan politikada değişiklik yapılması gerektiğini, komünistlerin yeni çalışma yöntemleri benimsemeleri zorunda olduklarını fark eden Yugoslav komünistleri grubuna bağlıydı; özellikle o zamanlar YKP de olduğu gibi tüm dünya komünist hareketinde de egemen olan hiziplere bir son verilmesi gerektiğini gördüler.

Faşist işgalciye karşı ayaklanmanın ulusal düzeyde örgütlenmesinde ve İkinci Dünya Savaşı'nda Yugoslavya'da sosyalist devrimin başarılar sağlama-sında Kardelj, Tito ve YKP nin diğer önderleriyle birlikte çalıştı.

Ulusal kurtuluş hareketinin en yüksek organlarında birçok önemli görevlerde bulundu. 26 Kasım 1942 tarihinde **Bihac**'ta yapılan ulusal kurtuluş hareketinin en yüksek siyasal organının - **Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Anti - Faşist Kurulu (AVNOJ)** - toplantısında Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı seçildi. 29 Kasım 1943 **Jajce**'de yapılan ikinci toplantının hazırlık çalışmalarında çalıştı ve bu ikinci toplantıda AVNOJ Yugoslavya halklarının en yüksek yasama ve yürütme organı oldu. AVNOJ Başkanlığına ve geçici hükümet görevini yapan (1943 - 1945 yılları arasında) Yugoslavya Ulusal Kurtuluş Komitesine seçildi. Kardelj bu toplantıda alınan tarihsel kararların mimarlarından biriydi. Bu kararlarla Yugoslavya ulus-

lar ve milliyetler topluluğu federal devleti oluşturuldu. Yugoslavya halklarının ulusal kurtuluş savaşının akışının değerlendirilmesi ve AVNOJ'un belli başlı kararlarını içeren Bildirge'nin oluşturulmasına da yardım etti.

Savaştan sonra Edvard Kardelj yüksek devlet görevlerinde ve siyasal görevlerde bulundu.

Çeşitli yüksek Yugoslav ve yabancı nişanlarına sahiptir.

Kardelj, Sırp Bilim ve Sanat Akademisi'nin aslı üyesi, Slovenya Bilim ve Sanat Akademisi'nin onur üyesi, yine Bosna - Hersek Bilim ve Sanat Akademisi ve Makedonya Bilim ve Sanat Akademisi'nin de onur üyesidir; Ljubljana Üniversitesi'nden kendisine fahri bilim doktoru payesi verilmiştir. Yayımladığı çeşitli yapıtlardan, bilim ve sanat alanında gerçekleştirdiği olağanüstü çalışmalardan ve Yugoslavya'nın gelişmesi için yaptığı önemli çalışmalardan dolayı kendisine AVNOJ ödülü verilmiştir.

Çeşitli siyasal görevlerinin ve hükümet çalışmalarının yanı sıra, Kardelj yazmaya ve araştırmalarına devam etti, özellikle toplumsal gelişme, sosyalist Yugoslavya'nın ekonomik ve siyasal yapısıyla ilgili konularda, uluslararası işçi hareketi ve dış politika alanlarında araştırmalar, çalışmalar yaptı.

Örneğin; 1939 yılında «Slovenya Ulusal Sorununun Gelişmesi» adıyla, ulusal sorunla ilgili bir kitap yayımladı. Bu kitap savaştan sonra gözden geçirilerek ve genişletilerek yeniden yayımlandı.

Savaş öncesi Yugoslavya'sında uluşal sorunun toplumsal ve siyasal sorunlardan önce geldiği inancında olan Kardelj, kurulduğundan beri istikrarsız olan ilişkileri bu kitabında ele alır ve Sloven ulusunun gelişmesini izler, ulusların ortaya çıkmasına ve anlamına marksist bir yaklaşımla eğilir ve ulusal çıkışın çağdaş toplumdaki etkilerini inceler. Dünya-daki kuvvetler dengesi çözömlemesine ve toplumun gelişmesine dayanarak, Kardelj, Slovenya'lıların ve diğer Yugoslav halklarının sorunlarının ancak ilerici bir anti-faşist işçi hareketiyle çözöme kavuşturulabileceğini gösterir. Ulusal soruna gerçek bir çözüm getirilmesi için halklara demokratik hakların verilmesi, sosyalist sosyo-ekonomik, siyasal gelişme ve uluslar arasında eşit, verimli işbirliği için gerekli koşulların yaratılması zorunluluğu üzerinde durur.

Savaş sonrası Yugoslavya'sının kurulmasında, ekonomik ve siyasal alanda bir uzman olarak Kardelj, yeni sosyalist demokratik hükömetin kurulması ve genel olarak Yugoslavya'da yeni toplumsal düzenin kurulmasıyla ilgili birçok kitap ve makale yayımlamıştır; **doğrudan doğruya sosyalist demok-rasi mekanizması** ve genel olarak sosyalist gelişmenin sorunları işlediği konular arasındadır. Toplumsal yaşamın tüm kesimlerinde demokrasinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasının, geçiş döneminde, sosyalist gelişmenin bir kuralı olduğunu ortaya koymuştur.

Kardelj çalışmalarında, **sosyalist özyönetimcilik düşünce ve uygulamasına** büyük önem verdi. Tüm yazılarında özyönetimi yalnızca bir demokrasi

biçimi olarak değil, tüm sosyo-ekonomik ilişkiler bütünüünün üzerinde olan bir olgu olarak görür, bu süreç içinde çalışma ve insan her türlü siyasal ege-menlik ve ekonomik sömürüden arınacaktır, başka bir deyişle özyönetim insana gerçek anlamda çalış-masının araçlarına, koşullarına ve meyvesine ege-men olma olanağını vermektedir.

Kardelj'in kuramsal ve uygulamalı çalışmaları-nı yönelttiği bir diğer konu da, kırsal kesimde sos-yalist değişim konusudur. **Kırsal Kesimde Sosyalist Politika'nın Sorunları** adı altında 1959 yılında yayımladığı kitabında Kardelj, tarımsal politika'nın ve geç-mişte edinilen deneyimlerin ayrıntılı bir çözümleme-sini yapar ve kırsal alanlarda sosyalist gelişmenin yön ve biçimlerini tanımlar.

YKB'nin 1958 yılında yapılan Yedinci Kurul-tay'ında kabul edilen **Yugoslav Komünistler Birliği yeni programının** hazırlanmasına Kardelj'in büyük katkısı olmuştur; bu program özyönetimin, sosya-list demokrasinin ve demokratik, eşit uluslararası ilişkilerin - komünist, işçi partileri ve akımları ara-sında - iyileştirilmesi uğraşında Komünistler Birliği-nin güncel ve uzun vadeli görevlerini tanımlar.

Yeni anayasal dizgenin planlanması, hazırlan-ması ve yorumlanması çalışmalarına Kardelj yoğun bir biçimde katılmıştır. 1962 yılında yayımlanan **Sosyalist Yugoslavya'nın Yeni Anayasası** adlı bilim-sel yapıtında yeni Anayasa'nın içerdiği belli başlı ilkeleri tartışır ve sosyalist toplumda, sosyalist de-mokraside devletin, toplumsal ilerlemeye hız katan

sosyo-ekonomik güçlerin ve yöneltici güçlerin rollerini, Yugoslavya'da sosyalist toplumun izlemekte olduğu yolun yönünü, sosyo-ekonomik ve siyasal dizgeleri ve Federasyon'un rolünü çözümler.

1973 yılında yayımlanan **Anayasal Değişikliklerin Nedenleri ve Yönleri** adlı kitabında, 1974 yılında kabul edilerek yürürlüğe giren Anayasa'daki yeniliklerin en başta gelen amacının, işçi sınıfının ve tüm çalışan halkın çıkarlarının toplumda daha büyük ölçüde yönetime egemen olmasını ve daha geniş anlamda, toplumsallaştırılmış üretim araçları üzerinde denetim yapabilmeleri için özyönetimin geliştirilmesini sağlamak olduğunu vurgular. Toplumda kurulacak olan ekonomik ilişkilerde üretim ve yeniden üretim araçlarının yaygın ölçüde denetiminin doğrudan doğruya ortak işçiler tarafından yapılacağını belirtir. Bu denetim temel ortak çalışma örgütlerinde olduğu gibi, siyasal ve ekonomik bakımdan kendilerine karşı sorumlu bulunan kollektif özyönetim kuruluşlarında ve hükümet organlarında da yapılacaktır.

1972 yılında yayımladığı **Çağdaş Sosyalist Uygulamanın Toplumsal Mülkiyet Çelişkileri** adlı kitabında, Yugoslav uygulamasında olduğu gibi, genel olarak çağdaş sosyalist uygulamada da toplumsal mülkiyetin gelişmeye etkisi, rolü ve çelişkileri incelenir. Kardelj'e göre toplumsal mülkiyet, bir bütün olarak sosyo-ekonomik, siyasal ve yasal ilişkileri içerir. Bu bütün içinde ortak çalışma biçimleriyle halk, ortak olarak sahip olunan üretim araçlarını güçlendirmek durumundadır. Bu da ortak ya da bir-

leştirilmiş ĉalıřma için gereklidir, bu biçimde eşit haklarla ve sorumluluklarla ĉalıřmalarıyla yarattıkları gelire uygun üretim araçlarına sahip olacaklardır. Bu yapıtında Kardelj, sosyalist özyönetimci sosyo - ekonomik ilişkilerde yeniden üretimin en önemli yönlerini inceledi; ĉalıřanların denetimi altında iş ve toplumsal anamalın bütünleşmesi, gelir dağıtımı ilkesi, artı ĉalıřma vb. gibi.

Kardelj'in 1960 yılında yayımladığı **Sosyalizm ve Savaş** adlı ĉalıřması, özel bir önem taşır ve savaşın kaçınılmaz olduğunu göstermek için toplumsal, ekonomik ve politik kanıtları sıralar ve özdeksel üretici güçlerin ve askersel teknolojinin düzeyini belirtir bu yapıtında. Bu alanda sosyalist ve diğer ilerici güçlerin çok önemli bir role sahip olduklarını vurgular. Daha sonra Kardelj, sosyalizmin geleceğindeki sorunun, daha şimdiden, sosyalist dünya ile kapitalist dünya arasındaki çelişkileri gidermek değil, sosyalizmin kendi iç gelişmesindeki çelişkilerle bir çözüm getirilmesi olduğunu belirtir.

1975 yılında yayımlanan **Bloksuzluğun Tarihsel Kökeni** adlı yapıtında İkinci Dünya Savaşı'nın özellik ve sonuçlarını inceler ve bu arada yeni tarihsel koşullarda ulusların rollerini, ulusal bağımsızlık ve eşitlik için uğraşı; dünyadaki toplumsal güçler dengesini; emek ve üretici güçlerin bütünleşmesini ve insanlığın insancıl bütünleşmesini; blokların toplumsal - tarihsel rolünü ve bağlantısızlık akımının bloklara karşı tutumunu; bağlantısız ülkelerdeki i toplumsal yöntemleri ve son olarak bağlantısızlık

akımının kimi temel yönlerini, bu akımın etkinlik özelliğini ve bugünün dünyasındaki etkisini inceler.

Kardelj'in üzerinde çok durduğu konulardan biri de **gelişmekte olan ülkelerin sorunlarıdır**. Ona göre gelişmekte olan ülkelerin sorunlarına başarılı bir biçimde çözüm bulabilmek için, siyasal açıdan, her şeyden önce sömürgecilik ve emperyalizmin diğer tutsaklık türlerine karşı uğraş vermek gerekmektedir. Kardelj ısrarla gelişmekte olan ülkelerin hızlı ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmek için kendi öz formüllerini bulup, uygulamaları gerektiği üzerinde durur. Bunu yaparken tüm güçlerini seferber etmeleri ve ekonomik eşitlik için savaş vermeleri gerekmektedir, ayrıca kendilerine güvenmenin yanı sıra, uluslararası yardım da gereklidir.

Edvard Kardelj'in çalışma, bilimsel yazı, söylev ve makalelerinden derlenen seçmeler, dokuz cilt olarak, **Sosyalist Kuruluşumuzun Sorunları** adı altında yayımlandı.

BLOKSUZLUĞUN TARİHSEL KÖKENİ

72

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem, ilk bakışta yeni gibi görünen, bloksuzluk akımı ya da bloksuzluk politikası adı verilen yeni bir kavramı dünya sahnesine getirdi*. İlk bakışta diyorum, çünkü yeni olan bloksuzluğun toplumsal ve tarihsel kökenlerinden çok, dünya ekonomik ve siyasal sahnelerinde varlığını duyuran karmaşık toplumsal yapısı ve eylem yoğunluğudur.

BLOKSUZLUK KAVRAMI ÜZERİNE

Bloksuzluk akımı bir ölçüde uyumlu bir hareket ve güç olarak soğuk savaş döneminde ortaya çıktı; dünya-

- * İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinin 30. yıldönümü dolayısıyla 8 - 13 Eylül 1975 tarihleri arasında Zagreb'de toplanan «Savaş ve Barışın Güçleri ve Yolları» adlı bilimsel konferansa, Edvard KARDELJ tarafından sunulan rapor.

nın bloklara bölünmesine ve bloklardaki bütünleşmelere karşı çıkan bir akıma dönüştü. Hareketin bu adı almasının nedeni de budur. Tarihsel anlam ve rolünü bütünüyle belirtmeyen bu adın verilmesinden ötürü, çoğu zaman, yalnızca dünyanın bloklara bölünmesine ve bu blokların dünyadaki etkin rollerine karşı çıkan yalın bir tepki olarak görülür. Başka bir deyişle uluslararası ilişkilerde savaş sonrası dönemde ortaya çıkan gelişmelerin doğal sonuçlarından biri olarak görülür. Bloksuzluk akımı gerçekte budur. Ancak öte yandan, bloksuzluk akımı çağdaş insanlığın İkinci Dünya Savaşı'ndan çok daha eski dönemlerine uzanan toplumsal - tarihsel eğilimleri yansıtır. İkinci Dünya Savaşı'nın gelişim sürecinde bu savaşa, daha doğrusu bu savaştaki güçler oranına kurtarıcı, ilerici ve demokratik bir özellik kazandırma çabası içinde olan ve bu yolda, büyük ölçüde başarı kazanan en önemli etkenlerden birinin bloksuzluk akımı olduğu rahatça söylenebilir. Söz konusu olan, ulusal tam bağımsızlığa ulaşarak bu bağımsızlık içinde istedikleri şekilde toplumsal gelişmelerini sağlamak hakkını elde etmeyi amaçlayan, büyük siyasal - askerî ve ekonomik güç merkezlerinin siyasal - ekonomik uzantısı olmak istemeyen, ya da bu durumdan kurtulmak isteyen, bunu yaparken de dış baskı ve sömürüye karşı birleşmek amacını taşıyan ve bunun sonucu olarak uluslararası ilişkilerin yönünü değiştirmeye çalışan halkların yaygın hedefi ve uğraşısıdır. Bir başka deyişle, günümüzün bloksuzluk politikasına temel olan bu ve benzeri eğilimler, İkinci Dünya Savaşı'nda görülen gelişmelerin sonucu değil, nedeni ve itici gücü olarak değerlendirilmelidir. Bu anlamda bloksuzluk politikası, yalnızca dünyanın bloklara bölünmesine karşı çıkmaktan ötede bir şeydir; kimi bloksuz ülkelerde görüldüğü gibi

yaln bir tarafsızlık ya da bloklara eşit uzaklıkta olmayı amaçlayan pragmatik bir anlayış değildir.

Bloksuzluk akımı çoğu zaman «Üçüncü Dünya» kavramı ile bir tutulmaktadır. Eğer bu kavramla bloksuzluk akımının toplumsal - tarihsel rolünün tümü anlatılmak isteniyorsa, siyasal uygulamada her iki deyim de kuşkusuz kullanılabilir. Ancak, kimi kez «Üçüncü Dünya» deyimini bloksuz ülkelerin toplumsal tarihsel rollerinin anlamını dar tutan farklı bir biçimde yorumlanmaktadır.

«Üçüncü Dünya» kavramını bloksuzlukla bir tutanlar, bloksuzluk akımını yalnızca ya da öz olarak bloklaşmanın karşı tezi olarak görme eğilimindedirler. Bu akımın rolünün böylesine kısıtlanması, söz konusu politikayı, blokların ya da bloklara bağlı ülkelerin, tarihsel gelişim süreçleri içinde belirli zamanlarda ortaya koydukları somut etkinlikleri gözönüne almadan ve temel ilkelere yoksun olarak, bloklara ve bu bloklara egemen olan güçlerle karşı karşıya gelme durumuna indirgemektedir.

Bloksuzluk akımının ana niteliklerinden birisi şudur: Bloksuz ülkeler, dünyanın bloklara bölünmesine ve kendilerinin de bloklaşmasına neden olan uluslararası ilişkilere, üzerlerindeki yoğun dış baskılara, kendi toplumsal ve sınıfsal yapılarına ve benzeri baskılara karşı direnmektedirler. Ancak bu tutum, içinde bulunulan blokun büyük güçlerine önyargı ile karşı durmanın ya da bloklardan birinin ideolojisine ortaklaşa karşı çıkmanın sonucu değildir; bloklara bölünmenin ne çağdaş çelişkilere çözüm getirebileceği ve ne de uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesini sağlayabileceğinin bilincine varılmış olmasının sonucudur. Bloksuz ülkelerin büyük bir

çoğunluğu bir önyargı sonucu tarafsız kalarak blokları karşılırlarına, almadıklarından, değışik uluslararası olaylarda bloklara bağılı ölkelerin tutumlarını benimsememişlerdir. Tam tersine onların her olaydaki katı girişimlerini değerdendirerek bir yargıya varmışlardır. Bloksuz ölkeler toplumsal ve ekonomik - siyasal sistemlerindeki farklılıklara ve katkılarının değışik oranlarda olmasına karşın ortak amaçları için önemli ölçüde birlik sağlamış bulunmaktadır.

Öte yandan «Üçüncü Dünya» deyimini gelişmekte olan ölkeler ve bu ölkelerin tüm ekonomik ve siyasal sorunları için kullanılan bir ikinci ad olarak görölmekte ve bu anlamı ile deyim bloksuzluk akımı ile bir tutulmaktadır. Oysa bu yorumu ile «Üçüncü Dünya» kavramının bloksuzluk akımının tüm içeriğini ve rolünü yansıtmadığı açıktır. Dengesiz ekonomik gelişmenin yarattığı sorunların, özellikle az gelişmiş ölkelerin sorunlarının çözümü, bloksuzluk akımının ana çıkış noktalarından ve amaçlarından biridir. Çünkü bu tür sorunlar, dünyanın ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemine köklü toplumsal ve ekonomik değışiklikler getirilmeden çözülemez. Ne var ki, bloksuzluk eylemi halkların yalnızca bu çıkar ve gereksinimlerini yansıtmaz. Tam tersine, bloksuzluk akımı halkların bağımsızlık ve eşitliği için, güvenlik ve barış için barış içinde birlikte yaşama ve karşılıklı saygıya dayanan etkin bir işbirliği için verdiği uğraşla büyük ölçüde yükümlölük altına girmiştir. Gerçekten de bu uğraşın bir evrensel ve toplumsal zorunluluk olduğı düşünölürse, bloksuzluk akımının bir bloka bağılı olsun ya da olmasın tüm halkların gerçek tarihsel çıkarlarını yansıttığı görölür... Bu nedenle son yıllarda birçok gelişmiş, hattâ

çok gelişmiş ülkelerin`bloksuz ülkeler doğrultusunda davranmaları ya da varılmak istenen amaçlara ortak olmaları bir rastlantı değildir. Kısacası bloksuzluk politikası ya da bloksuzluk akımı olarak bilinen tarihsel olguya ne ad verilirse verilsin, çağımızın ekonomik, siyasal ve toplumsal sahnelerinde ortaya çıkan gerçek niteliğini, etkinliğini ve sürekliliğini anlamak için en büyük gücün toplumsal - tarihsel köklerinin ve işlevlerinin bütünüyle gözden geçirilmesi, özlem ve amaçlarının bilinmesi gerekmektedir.

DÜNYA HALKLARININ ANTI - EMPERYALİST DEVRİMİ

Faşist emperyalizm, aynen Birinci Dünya Savaşı'ndaki gibi, insanlığı, dünyanın yeniden paylaşılması için emperyalist bir savaş içine sokmak istiyordu. Ne var ki, bu girişimler başarısızlığa uğramakla kalmadı; halkların bağımsızlığı, uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesi ve toplumsal ilerlemeyi gerçekleştirmek için sürdürülen bir mücadele ortaya çıktı. Savaşın etkili güçleri arasında dengeden ortaya çıkan ve halklar üzerinde emperyalist, yarı sömürgeci ve diğer hegemonyacı üstünlüklerini sürdürmek isteyen güçler, hiç kuşkusuz İkinci Dünya Savaşı'nı ve bu savaşın sonuçlarını etkilemişlerdir. Bununla birlikte savaşta ve savaş sonrasında ortaya çıkan uluslararası ilişkilerdeki ve toplumsal yaşamdaki büyük ve olumlu değişiklikler insanlık tarihinde yeni bir dönemi başlatmıştır.

İlk olarak şu söylenebilir : Artık ne faşist emperyalizm ve ne de kapitalist dünyanın savaşları ve savaş so-

nuçlarını kendi siyasal hegemonyaları için değerlendirmeye almış diğer yönetici sınıflar, Birinci Dünya Savaşı'ndaki kadar etkili olabilirlerdi. Ayrıca bazı barış anlaşmalarının ve düzenlemelerinin de gösterdiği üzere bu güçlerin etkileri yine açıkça görülmekteydi. Ama artık sınırsız değildi. Çünkü genel olarak emperyalizme karşı olan güçler, özellikle toplumcu güçler ve tüm ülkelerde gelişen toplumsal - demokratik bilinç, savaşın gelişimi, yapısı ve sonuçlarını giderek artan ölçüde etkilemekteydiler.

Bu tür öğelerin en önemlisi ulusların gittikçe genişleyen özgürlük isteği ve siyasal - ekonomik bağımsızlık için dünya çapında yürüttükleri anti-emperyalist devrimdir. İçeriği yeni olmayan bu olgu, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yoğunluk kazanmıştır. Dünyanın yeniden paylaşılmasında pasif kalmayı kabul etmeyen halklar, her zamankinden daha kesin bir biçimde siyasal ve ekonomik bağımlılığın ve her türlü hegemonyanın kaldırılması için harekete geçmişlerdir. Savaş sırasında birçok bağımlı ülkenin ulusal kurtuluş örgütleri ve diğer devrimci halk hareketleri, sömürgecileri savunmak için değil, kendi özgürlüklerini kazanmak için çatışmaya katılmışlardır. Kimileri mücadelelerini savaş sonrasında da sürdürmüş ve bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Faşist emperyalizme karşı verdikleri savaş, aynı zamanda sömürgeciliğe karşı, ilerici, demokratik ve toplumsal bir eylemdi de. Büyük devletlerin yüzyıllarını vererek kurdukları imparatorluklar otuz yıldan az bir süre içinde çöküyorlardı.

Yeni bağımsız ülkeler, savaş öncesinde ve savaş sırasında özellikle büyük gelişmiş ülkeler arasındaki ilişki-

lerin değişmesinden bağımsız olarak sürdürülen mücadelelerin sonucu olarak ortaya çıkmışlardır. Bu ülkeler bağımsız aktörler olarak dünya sahnesine çıktıklarında, büyük güçler ve gelişmiş ülkeler arasındaki ilişkiler çoktan biçimlenmişti. O nedenle dünyanın bu yeni durumunda, zayıf ve yeterince gelişmemiş yeni birer devlet olduklarını unutmadan, kısa ve uzun dönemli çıkarlarını dikkate alan yeni bir davranış biçimi saptamaları gerekiyordu. Kendilerini, ilkeleri çoktan belirlenmiş yeni bir dünya düzeni içinde bulmuşlardı ve savaş sonrası dönemin ilk yıllarında bu çerçevede yer almaktan başka yapılacak bir şey yoktu. Ancak, bu durumun sürdürülmesinden yana değillerdi ve olamazlardı da. Sömürgecilikten ve çeşitli baskılardan henüz kurtulmuş bulunan «Üçüncü Dünya» ülkelerinin yeni baskı ve hegemonyalara tahammülleri yoktu. Dünya halklarının emperyalizme karşı sürdürdükleri devrimin önde gelen güçleri, kısa süre sonra, savaş müttefiklerin kazanmış olmasının o dönemin en önemli toplumsal ve uluslararası sorunlarına bir çözüm getirmediğini gördüler. Öte yandan savaş sonrası ortam ve özellikle soğuk savaş koşulları, çıkarları ve amaçları için yeni koşullar içinde amansız bir uğraş vermeleri gerektiğini gösteriyordu.

Avrupa'da ve diğer kıtalarda sömürgecilik sisteminin çözülmesine paralel olarak, örneğin savaş öncesi Yugoslavya'sında görülen yarı-sömürgeci siyasal ve ekonomik bağımlılık ilişkilerinin kalıntıları da bazı ülkelerde hızla, bazılarında yavaş yavaş silinip gitti. Dünyadaki çeşitli ülkelerde, örneğin Çin, Yugoslavya, Vietnam gibi ülkelerde, ulusal kurtuluş savaşları, emperyalist politikanın etkinlik alanını büyük ölçüde daraltan ve dünya so-

runlarının ve çelişkilerinin çözümlenmesinde önemli bir etken olarak gözüken gerçek sosyalist ve halkçı devrimlere dönüşmüştü.

Bu devrimlerin anlamı, sosyalizmin varolduğu yerlerde daha da geliştirilmesi, olmayan yerlerde varlığının sağlanması, halklar arasında daha ilerici ve daha demokratik siyasal ve ekonomik ilişkilerin kurulmasıydı. Diğer yandan özgünlükleri açısından bu devrimler, dünya sosyalizmine yanıtlanması beklenen ve sosyalizmin kendi içindeki toplumsal ilişkilerin insancıl ve toplumsal içeriğinin daha da derinleştirilmesi ve geliştirilmesini amaçlayan bir dizi önemli sorun getiriyordu. Sorun daha çok, sosyalizm yolunda bulunan halklar arasındaki, bağımsız sosyalist ülkeler arasındaki ilişkilerin niteliği idi. Sonuç olarak, bloksuzluk akımının kaynaklarından birisi de, halkların bağımlılıktan kurtulmaları gerektiği düşüncesidir.

Halkların emperyalizme karşı sürdürdükleri büyük devrim, dünyanın siyasal haritasını değiştirmekten öte şeyler yaptı. İlkönce, emperyalizm döneminde kurulmuş olan uluslararası siyasal ve ekonomik ilişkiler sisteminin evrimiyle ilgili birçok sorunu gündeme getirdi. Bu sorunlar bilinen yoğunlukta tartışılmaktadır halâ. Bugünkü uluslararası topluluğun görüntüsünün temelini dünya ülkelerinin saldırgan milliyetçilik ve emperyalizm döneminde kurulmuş bulunan anlayış etrafında bütünleşmesi oluşturmuştur. Halklar arasındaki ilişkilerde sömürücülük ve «Hak güclünündür» kuralı dünyanın değişik bölgelerindeki dengesiz ekonomik gelişmeye belirgin bir biçimde neden olmaktadır. Halkların siyasal bağımsızlıklarını ilân etmeleri, bu sistemin ortadan kaldırılmasını sağ-

lamamaktadır. Tersine bu sistem, egemenliğini başka biçimlerde sürdürmeye çalışmakta, tekelci ve hegemonyacı siyasal ve ekonomik düzenler kurulması ya da sürdürülmesi, halkların başka biçimlerde ekonomik ve siyasal bağımlılığını sağlamak için her yola başvurmaktadır. Bundan ötürü dünyada ve çağdaş uluslararası ilişkilerde yeni bir çelişki ortaya çıkmaktadır : Siyasal bağımsızlıklarına kavuşan, ancak kalkınmalarını hızlandırmak için gerekli öz kaynaklara sahip olmayan ülkelerin toplumsal, ekonomik ve siyasal gereksinimleri ile, bu kaynakların ve koşulların tekeli ellerinde bulunduran gelişmiş ülkeler arasındaki çelişki. Bu tekel ise halklar üzerinde «sömürgelerden arınmış» dünyanın yeni koşullarına uyarlanan ve emperyalist siyasetin yeni bir türü olan bir ekonomik ve siyasal hegemonya kurmak için temel oluşturmaktadır.

Dünyadaki üretim araçlarının ve gelirin bu dağılışımdan ötürü, gelişmekte olan ülkeler ve bloksuzluk akımı, ekonomik ve siyasal bağımsızlıklarını tehlikeye sokan hegemonyacı tekellerden kurtulmak için uğraşlarını sürdürürken ortak çıkarları ve uluslararası sorunların çözümüyle ilgili sorumlulukları konusunda sağlam bir demokratik birlik sağlamak amacındadırlar. Başka bir deyişle geçmişte ekonomik ve siyasal güçler ve gelişmiş ülkeler tarafından, daha doğrusu bu ülkelerin egemen sınıfları tarafından kazanılan üstünlüğün sürdürülmesi, güçlendirilmesi ve geliştirilmesi olan dünya ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminin çarklarını değiştirmek için uğraş vermektedirler.

Eşitsiz toplumsal ve ekonomik gelişme, insanlığın evrimini etkileyen yasalardan birisidir. Ancak bu eşitsizlikten doğan çelişkiler, ulusal sınırlar içinde kalınan, ka-

palı ekonomi özelliği taşıyan dönemlerde ve hele daha önceki çağlarda bugünkü kadar büyük değildi. Günümüzde sermaye ve üretim araçları dünyanın belirli noktalarında yoğunlaşmış ve tekelleşme ortaya çıkmıştır; sermaye, işgücü ve gelişme koşulları üzerinde kesin denetim sağlamış ve çelişkiler artmıştır. Bu tekel dünyanın büyük bir bölümünü ekonomik bakımdan gelişmemiş bir durumda bırakmakla kalmayıp, bu durumdan çıkış yollarını kapamakta, engeller koymaktadır. Üretim araçlarının ve sermayenin dünya üzerinde böylesine dağılmış olması halkları her zamankinden daha fazla birbirlerine bağlamakta, bu da geliştirmekte olan ülkeler ve gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumu çağdaş dünyanın en büyük çelişkilerinden biri haline getirmektedir. İnsanların ortak çıkarı diye adlandırabileceğimiz şey hem nicelik ve hem de nitelik bakımından büyük ölçüde değişme ve gelişme göstermiştir ama, tekelci ve hegemonyacı sistem, halklara yeni ve eski çeşitli ekonomik ve siyasal bağımlılık biçimlerini zorla kabul ettirerek, bunu kendi öz çıkarına göre değiştirmektedir.

Ancak, böylelikle gelişmiş ülkelerin ilerlemesi de frenlenmektedir. Gerçekten artık halkların üretim güçlerinin gelişmesi, dünyanın diğer yerlerindeki gelişmeye öylesine bağlıdır ki, tüm halkların çıkarları için herkesin ve herbirinin sorumluluğu bütünü dışında, ne kapalı ulusal ekonomilerinden ne de ulusal çıkarlardan söz etmeye olanak vardır. Gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurum, birçok az gelişmiş ülkenin ekonomik ve siyasal bakımdan gelişmiş devletlere bağımlılığını sürdürmektedir ama bu, gelişmiş ülkelerdeki üretim güçlerinin genişlemesini de engelleyecek, ekonomik ve siyasal bunalım-

ları ağırlaştıran ve dünya barışını tehlikeye sokan çok tehlikeli çelişkilerin kaynağı olmaktadır. Bu nedenle çağımızda bu durum geçmişte dünyanın çeşitli bölgelerinin, çeşitli halkların eşit olmayan gelişmesinden çok farklı, çok daha önemli bir anlam ve nitelik taşır. Gelişmekte olan ülkeler ve bloksuzluk akımı, bu sorunların her ülke için ayrı ayrı değil, tüm dünya ölçüsünde toptan ele alınması gerektiğini tüm güçleriyle belirtirlerken, yalnızca nesnel bir tarihsel zorunluluğu ifade etmektedirler. En güncel sorun durumuna gelen ekonomik sorunlar, geçmişten miras kalan uluslararası sorunlara bakış açısını ve çözüm biçimini yavaş yavaş bir kenara itmektedir.

Bu eğilimin gücü yalnızca yeterli ölçüde gelişmemiş «Üçüncü Dünya»nın, dünyanın en büyük parçasını temsil etmesinden ve dolayısıyla büyük bir siyasal güç olmasından ileri gelmemektedir; aynı zamanda ve özellikle, eski siyasal ve ekonomik egemenlik türlerinin ve az gelişmiş ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumun, tüm insanlığın üretim güçlerine karşı engeller oluşturmalarından ileri gelmektedir. Bilimsel ve teknik devrim, emeğin ve üretim araçlarının ulusal sınırlar dışında bütünleşmesi, uluslararası ekonomik değiş tokuşun yapılarındaki niteliksel değişme koşullarında, çalışanlara ve halklara zorla kabul ettirilen çeşitli egemenlik türleri, az gelişmiş ülkelerle gelişmiş ülkelerin arasındaki uçurumu derinleştiren uluslararası ilişkileri sürdürmek için yapılacak her türlü girişimleri yalnızca sınırlayan, kısıtlayıcı etkenler olacaklardır. Dünyanın yeterli derecede gelişmemiş bölgelerinin ilerlemesini hızlandırmak amacıyla, siyasal ve ekonomik bağımsızlık, kurtuluş, halkların bağımsızlığı ve eşit haklara sahip olması, dünyada gelirin

ve üretim araçlarının dağılımının yeniden düzenlenmesi için sürdürülen uğraş, artık yalnızca az gelişmiş ülkelere kendi çıkarlarına, karşılıklı dayanışmalarına ya da daha genel olarak dünyadaki ilerici güçlerin dayanışmalarına, çıkarlarına uygun düşen bir uğraş değildir; tüm insanlığın üretim güçlerinin gelişmesi için itici bir güç haline gelmiştir. Bu uğraşın gerçeği karşısında, dünyada töresel ve siyasal etkenlerin giderek daha büyük bir rol oynamasına karşın, hükümetlerin siyasal sağduyusuna ve insan sevgisine daha az çağrıda bulunulmasa bile, bu evrim bundan sonra giderek artan bir ölçüde, gelişmiş ülkelerin kendi üretici güçlerinin gelişmesi için koşul olacaktır. Bu tür sorunlar bundan sonra kaçınılmaz olarak hem tüm hükümetlerin, hem de tüm ülkelerin ilerici ekonomik ve siyasal güçlerinin uğraştıkları sorunlar olacaktır. Kuşkusuz işçi sınıfının da bu sorunlarla ilgili kesin bir görüşe ve iyi hazırlanmış bir eylem programına sahip olması gerekmektedir, çünkü bu alandaki her türlü kararsızlıklar (kapitalist devletlerde olduğu gibi, sosyalist ülkelerde de bu konuda kararsızlıklar görülmektedir) kendisinin çağdaş dünyanın gelişmesinde gerçek bir etken olma niteliğini azaltabilecektir. Halkların ulusal haklarını, özgürce gelişme, öz kaynaklarından ve çalışmalarının meyvelerinden egemence yararlanabilme haklarını değerlendirmek - ki bu onların ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal haklarının doğrulanmasının koşuludur - çağımız gereğidir.

Özellikle son birkaç yıldır ciddileşen ve gelecekte kuşkusuz daha da ciddileşecek olan uluslararası ilişkilerin, ekonomik sorunları yoğun bir biçimde, dünya halklarının emperyalizme karşı sürdürdükleri devrimle insan-

lığın gündemine getirilmiştir. Zaten bloksuzluk akımının doğuşunu sağlayan da bağımsızlık, halkların barış içinde etkin olarak birlikte yaşamaları ve yeni bir ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemi kurulması için sürdürülen yoğun uğraştır; bloksuzluk politikası hem ulusal bağımsızlık için bir uğraş silâhı, hem de insanlığın ulusal eşitlik temeline dayalı bir bütünleşme süreci içine girmesi ve halkların demokratik birleşmesi için yeni bir eğilimdir: Hegemonyacı sistemlere, onların «nüfuz alanlarına» ve dünyanın bloklara bölünmesine dayalı olmayacaktır bu süreç. Bloksuzluk akımının düşünsel ve siyasal anlayışı her zaman, emperyalist güçlere karşı bağımsızlığını kazanma süreci içinde olan ya da kazanmış olan halkların özlem ve gereksinimlerini yansıtmıştır; bütün halkların özgür olmaları, eşit haklara sahip bulunmaları, hegemonyacı sistemlerin basit çarkları olmaktan kurtularak özgür ilişkiler kurmaları ve bu çerçeve içinde karşılıklı olarak yükümlülükler üstlenmeleri yolundaki gerçek ve kaçınılmaz, tarihsel gereksinimlerini yansıtmıştır. Bu anlamda bloksuzluk akımı, demokratikleştirilerek, insancılaştırılarak ve insanlığın ekonomik alana ve diğer alanlara tümüyle katılması istekleriyle uyum sağlanarak kesinlikle yeniden kurulması gereken uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminin tarihsel aracıdır. O nedenle dünya halklarının emperyalizme karşı sürdürdükleri devrim yalnızca bu akımın en güvenilir desteği değil, aynı zamanda temel toplumsal - tarihsel içeriğidir. Bütün bunlar göz önüne alındığında, bloksuzluğun, dünya halklarının emperyalizme karşı sürdürdükleri devrimin ifadesi, sonucu ve devamı olduğunu söyleyebiliriz.

Önemli olan bloksuzluğun emperyalizme karşı olup olmadığı' sorusuna verilen yanıtın hiç bir zaman tartışma konusu olmamış olmasıdır. Gerçekten her türlü ekonomik ve siyasal kölelik ve boyunduruk biçimlerine karşı olan bu politika, bu politikayı uygulayan değişik toplumsal sistemlerin bulunmasının sonucu olarak, sosyalist düşünceye ve sosyalist devletlerin politikalarının kimi yönlerine karşı değişik tavır takınmalarına karşın, emperyalist politika için her zaman sınırlayıcı bir etken olmuştur. Genel olarak ele alındığında, kendi ekonomik ve siyasal bağımsızlıkları için uğraş verdikleri ölçüde, kendi iç sistemleri aşırı tutucu bile olsa, bloksuz ülkeler uluslararası ilişkilerde ve dolayısıyla dünya toplumsal güç dengesi içinde belirli bir ilerici rol oynamaktadırlar.

DÜNYADAKİ YENİ TOPLUMSAL GÜÇ DENGESİ

İkinci Dünya Savaşı'nın akışı, yapısı ve sonuçları üzerinde kesin etki yapan öğelerden biri de dünyanın ilk sosyalist ülkesinin, Sovyetler Birliği'nin çatışmaya katılması oldu. Hitler Cephesi, kuvvetlerini büyük bir bölümünü Sovyetler Birliği'ne karşı savaşa sokmak zorunda kaldı. Sovyetler Birliği'nin sosyalist sistemi bu saldırıya karşı koyduğu gibi, kısa denebilecek bir süre sonra stratejik ve taktik inisiyatifi eline aldı ve savaş sonuna dek de bu üstünlüğünü korudu. Bir sistem olarak sosyalizmin tarihsel gücü böylece doğrulanmış oluyordu. Öyle ki, SSCB'nin ve sosyalist dünyanın İkinci Dünya Savaşı'nın sonuçları ve çatışmadan sonra dünyanın evrimi üzerindeki etkisi giderek arttı.

Güçlüklerin, kararsızlıkların ve spekülasyonların içinde doğan Hitler'e karşı cephe, sonuçta süreklilik kazandı; cephe üyelerinin bazıları temel çıkarlarına karşıtlık olarak saygı göstermek gerektiği bilincine vardılar. Başka bir deyişle barış içinde birlikte yaşama politikasına dayalı bir kuruluş durumuna geldi. Savaş boyunca ve ertesinde, üç üyesinin vardıkları anlaşmalar, özellikle Birleşmiş Milletler Örgütü ve Yasası'yla ilgili anlaşmalar bunu göstermektedir. Bu anlaşmaların ve diğerlerinin yalnızca ortak bir savaşın yönetimine imza atanların ortak çıkarlarını değil, aynı zamanda dünya ölçüsünde, toplum içinde, toplumsal ve siyasal güçler arasındaki ilişkilerde ortaya çıkan değişiklikleri de yansıttıklarını söylemek abartma olmaz. Artık iki toplumsal sistem arasında topyekûn savaş olasılığı bütünüyle olanaksız diyemezsek bile çok güç gerçekleşebilir hale gelmişti.

İlkönce Avrupa ve Asya'nın çeşitli ülkelerinde, daha sonra Afrika ve Lâtin Amerika'da, sosyalist devrimlerin zaferleri ve diğer ilerici sosyalist değişiklikler, dünya toplumsal güçleri (toplumsal ilerlemeyi, sosyalizm ve demokrasiyi savunanlarla, toplumların iç yapılarında ve uluslararası ilişkiler sisteminde var olan durumu korumayı amaçlayanlar) arasında uluslararası ilişkilerde yeni bir güç dengesi kurulmasına önemli ölçüde katkıda bulunmuştur. Dünya halklarının emperyalizme karşı sürdürdükleri devrimin de, kendi açısından bu güçler dengesindeki değişikliğe yaptığı katkı kuşkusuz önemlidir.

Dünya toplumsal güçleri dengesinde ortaya çıkan bu derin değişiklikler, savaş sonrası döneminde uluslararası ilişkilerin evriminde çok önemli bir rol oynamıştır. Halkların kurtuluş ve bağımsız bir iç toplumsal gelişme

için sürdürdükleri uğraşı kolaylaştırdığı gibi, uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminin ilerici biçimde değiştirilmesi yolundaki istek ve çabalarına da olumlu katkıda bulundular. Bu anlamda, çelişki ve iç çatışmalarına karşın, sosyalizm - dünyadaki toplumsal ve sınıfsal ilişkilerin değişim süreci olarak - uluslararası ilişkiler konusunda halkların ilerici özlemlerine en güçlü destek olmuştur.

Ancak, savaştan birkaç yıl sonra iki sistemin «soğuk savaş» biçiminde bir çatışmanın içine girdiklerini gördük. Kapitalist devletlerle sosyalist devletler arasındaki çelişkiler ve uluslararası ilişkiler konusunda yapılan üstünlük mücadelesi, siyasal - askerî birleşmeler, bloklar şeklinde oluştu. Sonuç olarak dünyada iki kutuplu bir yapı kurulmuş oldu: Bu yapı içinde her iki kutubun çevresinde büyük siyasal - askerî gruplaşmalar oluştu ve sürüp giden soğuk savaş her an yeni bir dünya savaşı tehlikesi yarattı. Bloklu dünyada zorla kurulan bu ilişkiler sistemi, çeşitli ülkelerin etkinliğini büyük ölçüde sınırliyordu ve tüm ulusları ilgilendiren işlerde büyük güçlerin tekeli söz konusu oluyordu. Bloklar yalnızca, kendi iç işleyişleriyle, uluslararası ilişkilerde kuvvet politikasını zorla kabul ettiren siyasal - askerî örgütler değildi. Aynı zamanda belirli kapalı ekonomik sistemler oluşturma eğilimindeydiler.

Bununla birlikte, soğuk savaş, yandaşlarına ne zaffer getirdi, ne de güçler dengesinde önemli bir değişiklik. Tersine, İkinci Dünya Savaşı ve daha sonraki uluslararası ilişkilerin gelişimi güçler arasındaki ilişkiyi öyle bir noktaya getirmişti ki, genel çatışma politikasının uygulanması olanaksızdı ve kaçınılmaz bir biçimde Yalta,

Postdam vb. politikalarına geri dönölüyordu; hattâ kabul edilene dek bedeli çok pahalı ödenmiş olmasına karşın, barış içinde birlikte yaşamının kaçınılmaz yapısını da getiriyordu. Denebilir ki, Hitler'e karşı kurulan cephenin yaptığı anlaşmalar ve kurulan ilişkiler, bugün yumuşama diye adlandırdığımız olguyu belirlemiştir.

Bu gözlemi yaparken, örneğin sosyalist ve devrimci Yugoslavya'nın bu anlaşmaların her yönünü onayladığını ifade etmek istemiyorum. Biz hiç bir zaman, hiç bir kimseye Yugoslavya'yı etki alanı olarak görme ve onu bir paylaşma anlaşmasına konu yapma hakkını vermedik, bu tür anlaşmaların bizi herhangi bir yükümlülük altına sokacağını hiç bir zaman düşünmedik. Çünkü devrimimizin Yugoslavya halklarının tam bağımsızlığını sağlayacak güçte olduğunun bilincindeydik. Ancak, İkinci Dünya Savaşı'nın bu taktik manevralarının doğurabileceği sonuçları da hiç bir zaman küçümsemedik, bunları savaş sonrasının tehlikeli başlangıçları olarak görüyorduk.

Soğuk savaşın mantığına göre, tüm ülkeler blokların büyükleri yanında yer almalıydılar. Böyle olunca yalnızca silâhsızlanma değil, dünyanın daha büyük bölümünü denetim altında tutmak için de bir yarıştır başladı. Bu gelişme İkinci Dünya Savaşı'nda ve sonrasında kurulmuş bulunan güçler dengesini zorla bozmakla tehdit ediyor, başka bir deyişle, yeni bir evrensel çatışma kıskırtıcılığı yapıyor, kurtuluşları ve bağımsızlıkları için uğraş veren halkların durumların zayıflatıyordu. Stalin'i sosyalist Yugoslav devriminin bağımsızlığını yıkma dememesine iten de yine soğuk savaşın bu mantığıdır.

Bu nedenle halkların büyük çoğunluğunun soğuk savaşa ve dünyanın bölünmesine kendilerinin de katılmasına neden olacak, şu ya da bu bloka girmeleri için yapılan baskılara karşı çıkmış olmaları doğaldır, şaşırtıcı değildir. Dolayısıyla uluslararası ilişkilerde blok çıkarlarının egemen olması - kökeni bloklar olan ve onların ileleri sürdükleri sübjektif dayanaklara sahip tarihsel gerekçe ne olursa olsun - ister istemez halklar üzerinde egemenlik kurmak ve hegemonyacı sistemler oluşturmak için uygun koşullar doğurmaktadır.

Bu nedenle bloksuzluk akımı soğuk savaş sırasında ortaya çıkmıştır, çünkü çözümü yokmuş gibi durumdan kurtulmak için bir yol aramak, halkların ortak çıkarları, barış içinde birlikte yaşamak, dünya barışı, yeni bir uluslararası siyasal ve ekonomik ilişkiler sistemi kurmak için verilen uğraşta, halkları yeni bir biçimde birleştirmek gerekiyordu.

Sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı sürdürülen devrimlerle ortaya çıkan bağımsızlıklarına yeni kavuşmuş olan ülkeler, bloksuzluk akımının biçimlenmesinde en önemli unsur oldular. Bu akımın doğuşunda Bandung Konferansı (1955) önemli rol oynadı. Uluslararası ilişkilerin, barış içinde birlikte yaşama ve halkların eşitliği temeline dayalı olarak akılcı bir biçimde yeniden kurulmasını isteyen ülkelerin ilk toplantısıydı bu. Ancak, o dönemde bir araya gelen bloksuz ülkelerin ne düşünceleri ve ne de temelleri çağdaş dünyanın isterlerine, gereksinmelerine yanıt verebilecek ölçüde genişti. Bu nedenle 1961 Belgrat Konferansında Bloksuzlar, düşüncelerine ve uygulamadaki etkinliklerine yeni bir boyut kazandırdılar.

Bloksuz ülkeler, uğruna büyük bir uğraş verdikleri barış içinde birlikte yaşama ilkesini, halklar arasındaki ilişkilerde ve ondan da öte, değişik toplumsal sistemlere sahip devletler arasındaki ilişkilerde, karşılıklı bir uzlaşma türü olarak görmüyorlardı. Onlar için bu ilke, mümkün her alanda etkin bir işbirliği demektir. Gerçekten barış içinde birlikte yaşamak statüko olamazdı, boyunduruk altına alanlarla alınanlar, sömürenle sömürülenler, emperyalizmle bağımsızlık tutkunu halklar ve hegemonyacılık ile halkların eşitliği arasında barış içinde birlikte yaşamak hiç olamazdı. Bu ancak bağımsız halklar arasında söz konusu olabilirdi. Başka bir deyişle, etkin biçimde ve barış içinde birlikte yaşamak için ilk koşul, halkların kurtuluşu ve bağımsızlığı, kendi toplumsal ve siyasal sistemlerini seçebilme hakkı, ulusların her türlü ekonomik ve siyasal bağımlılık biçimlerini kaldırmak ve işlerine karışmaya son vermek amacıyla mücadele etmektir.

Demek ki, emperyalizme karşı dünya ölçeğinde sürdürülen devrim yeni boyutunu, yani bloksuzluğu, soğuk savaş sırasında kazandı. Dünyanın bloklara bölünmesine karşı çıkarken, aslında, tarihsel ilerici görevini kurtuluş, halkların bağımsızlığı ve eşitliği için uğraşını sürdürmekten başka bir şey yapmıyordu. Bloksuz ülkeler tarafından Belgrat Konferansı'nda (1961) iki blokun güçlü yöneticilerine, görüşmelere başlamaları, bloklararası sürtüşme politikasını bırakmaları ve diğer tüm halklarla birlikte anlaşmanın sağlanması yolunda yapıcı işbirliğine girmeleri için yapılan çağrı bir rastlantı değildir. Dünyanın geleceği, halkların barışı ve güvenliği, ülkelerin bölünmesine ve büyük güçlerin çevresine toplanmalarına

uzun süre bağı kalamazdı. Bloklar arasında paylaşılma-ya karşı çıkan bloksuzlar, bloklara bağı ülkelerle anla-sarak, eşit ve bağımsız taraflar olarak, sürekli biçimde dünya sorunlarının çözümlerine katılmaya özen göster-diler.

İkinci Dünya Savaşı'nın özelliğinden ve uluslararası güçler dengesinde ortaya çıkan değişikliklerden söz eder-ken, özellikle kapitalist dünyanın en gelişmiş ülkelerinde-ki insanların bilincinde ortaya çıkan değişimleri de göz-den uzak tutmamak gerekir. Bu değişim kısmen faşizme karşı uğraşta ve İkinci Dünya Savaşı'nda belirlenen ide-olojik ve siyasal kavramların çatışmasının sonuçların-dan, kısmen de dünya ekonomisinin yapısında, toplum-sal ilişkilerde ve özellikle gelişmiş kapitalist ülkelerde gö-rülen yapısal değişikliklerin sonuçlarından ortaya çık-mıştır. Bu değişimlerin derinleşmesinde sosyalizm ide-olojisinin ağırlığı da çok büyük ölçüde etkili olmuştur. Faşizme karşı verilen mücadele ve kişisel, toplumsal ve demokratik hakların savunulması - ki, zaten Hitler'e karşı kurulan cephenin biçimsel ideolojisi de buydu - İkinci Dünya Savaşı'nda ve ertesinde toplumların bilin-cinde derece derece derinleşme ve güçlenmeye yol açtı. Bu ortam içinde halkların kendi kendilerine karar verme hakkı, çağdaş insanın demokratik bilincinde, isteklerde bulunma isteğini yarattı; bu da yönetici siyasal çevrele-rin davranışını değiştirdi. Bloksuzlar, bu koşullar içinde, bloklara bağı ülkelerin demokratik ve ilerici güçlerinin açık ya da kapalı desteğini sağlayarak, bloksuzluk akı-mına yeni bir güç kazandırdılar; savaşa ve bloklaşmaya daha etkin biçimde karşı çıktılar.

Düşünsel ve siyâsal nedenlerle çağdaş insanlığın bilincinde olagelen değişikliklerden başka bazı unsurlar da bu gelişmelerde rol oynadı. Gelişmiş kapitalist ülkelerin üretici güçleri ve sosyo-ekonomik yapılarının gelişimi daha yakından incelenirse, klasik sömürgecilik ve emperyalizm biçimlerinin - nesnel olarak ya da ekonomik açıdan - merkezciliğin, tekelciliğin ve özellikle uluslararası sermayenin çıkarlarına uygunluğunun giderek azalmakta olduğu görülecektir. Hitler faşizmi klasik sömürgecilik sistemi yerine dünya üzerinde tam bir hegemonya kurmak istiyordu. İkinci Dünya Savaşı'nda bu plan başarısızlığa uğradı ve uluslararası ilişkilerde o zaman ortaya çıkan ve bugün de var olan bu tür anlayışlar, hem siyasal bakımdan ve hem de uygulamada zayıflamış oldular. Bu bozgun, kurtuluş, bağımsızlık ve uluslararasıında eşit haklar için mücadele eden halklar için cesaret verici oldu. Diğer yandan bu bozgun, kapitalist dünyanın gelişmiş ülkelerinde, bu ekonomik ve siyasal güçlükleri aşmak için inatla sömürgecilik ilişkilerini savunmaktan vazgeçip, isteklerini zorla kabul ettirmek yerine, ekonomik ve siyasal hegemonyalarını devam ettirebilmek için yeni yollar aramak gerektiğini savunanları güçlendirdi. Bu nedenle yalnızca kapitalist devletlerin solcu ve demokratik çevreleri değil, bu ülkelerin egemen sınıflarının çoğunluğu da halkların kendi yazgıları konusunda kendilerinin karar verebilmeleri hakkını, hukuksal alanda, biçimsel olarak tanıdı. Bunun sonucu olarak, silâhlı bir devrimden çok siyasal uğraş yoluyla oldukça çok sayıda ülke sömürgecilikten kurtularak bağımsızlığını kazandı.

Sömürgecilik sisteminin çöküşü ve eski sömürgelerin biçimsel - hukuksal bağımsızlığa kavuşmaları, bu siste-

min kesinlikle ortadan kalkmasını sağlamış olmadı. Gerçekten de kendi kendine karar verme hakkının uygulamada genellikle biçimsel - hukuksal bağımsızlık hakkı olarak görülmekte, öte yandan yeni bağımlılık ve hegemonya biçimleri kurmak ve sürdürmek için yeni yollar aranmakta ve hazırlanmaktadır. Bugün yeni sömürgecilik olarak adlandırdığımız bu politika, eski emperyalizmin yeni bir türünden başka bir şey değildir. Ancak, bunu ifade ederken, dünyanın hiç bir ilerici değişikliğe uğramadığını ve emperyalizmin geçmişte olduğu kadar güçlü olduğunu söylemek istemiyorum. Tersine, son 20 - 30 yılda, dünyada kesin, ilerici ve tarihsel değişiklikler olagelmıştır. Ancak halkları boyunduruk altına alma politikası ve bu politikanın geliştirdiği yollar, uluslararası ilişkilerde ağırlığını büyük ölçüde duyurmaktadır. Daha sonra söz edeceğimiz bloklar sürtüşmesinin kendi iç mantığından ötürü bu politikanın etkisi artmıştır. Tüm bu nedenlerden ötürü, bu dönemde de, örneğin ekonomik bağımlılık vardır, ekonomik avantajlar belirli yerlerde aşırı derecede toplanmakta, sermaye ve teknolojinin gelişmesi gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurumu derinleştirmektedir; ortak çıkarlardan söz ederek, bunlar adına başka çıkarlar kabul ettirme çabaları; başka ülkelerin içişlerine karışma; çeşitli içişlerine karışma yöntemlerinin aşırı derecede gelişmesi; doğrudan doğruya silâhlı müdahaleye dek giden tehditler bu dönemde görülen şeylerdir. Günümüzde bizi korkutan, bir genel savaştan çok yerel savaşlardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan beri sömürgeciliğin, ekonomik tekelliliğin, siyasal hegemonyacılığın ve diğer siyasal ve ekonomik bağımlılık türlerinin değişik

biçimleriyle halklara zorla ekonomik ve siyasal üstünlüklerini kabul ettirmeye devam eden toplumsal kuvvetlerin güç kaynakları ve ana kökenleri, çağdaş dünyanın bu toplumsal, ekonomik ve siyasal ilişkiler düzeni içinde bulunmaktadır. Günümüzün emperyalist politikası, halkları emperyalist sistemlerin «metropollerine» bağlamak gibi klasik yolları bırakmış durumda. Artık halklar üzerinde doğrudan doğruya bir üstünlük kurmak söz konusu değildir. Zaten bu doğrudan doğruya üstünlük artık gerekli de değildir, çünkü onun yerini, biraz önce sözünü ettiğimiz yeni araçlar, yollar ve ilişkiler almıştır.

Tüm bunlar, tüm kıtalarda siyasal ve ekonomik bağımsızlık hakkını ve uluslararası ilişkilerde eşitlik sağlamak için uğraş içinde bulunan halkların direnişleriyle karşılaştı. Bloksuzluk politikası bu direnişin en güçlü ifadesi oldu.

Kuşkusuz bloksuz ülkelerde ve diğer ülkelerdeki iç siyasal gerginliklerin, bu ülkeleri sarsan istikrarsızlığın, çatışmaların ve darbelerin yalnızca dış müdahaleler yüzünden olduğunu savunmuyorum. Gerçekten de, birçok ülkedeki ekonomik ve siyasal istikrarsızlığa, hattâ çatışmalara neden olan çok sayıda etken vardır. Birkaçını şöyle sıralayabiliriz : Birçok ülkede gerici toplumsal ve siyasal grupların desteğini gören çağdışı toplumsal yapılar; ekonomik açıdan geri kalmışlık ve yeni özgürlüğüne kavuşmuş ülkeleri kimi kez aşılması olanaksız ekonomik, toplumsal ve siyasal güçlükler karşısında bırakan gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki derin uçurum; geri kalmış ekonomi, üretim ilişkileri ve siyasal sistem koşulları içinde sınıf çatışmaları; bunlardan ileri gelen ekonomik bağımlılık, siyasal ve düşünsel dalgalanmalar, top-

lumun kalkınma yolu ve ülkenin uluslararası ilişkiler içindeki yeri vb... Tüm bu olgular göz önüne alındığında, bu tür sorunlar ve çelişkiler içinde bulunan ülkelerin içişlerine karışıldığında sonuçlar daha önemli ve daha tehlikeli olmaktadır.

Ancak, dünya toplumsal güçler ilişkilerinde ortaya çıkan değişiklikler ve bunların halkların uluslararası durumuna olumlu ya da olumsuz etkilerinin, bloksuzluk akımının belli başlı tarihsel kaynaklarından biri olduğunu söyleyebiliriz.

BLOKSUZLUK POLİTİKASI VE BLOK POLİTİKASI

Dünyanın siyasal ve ekonomik bölünmesini amaçlayan yeni sömürgeci girişimlerin etki alanı artık giderek daralmakta ve bu tür girişimler bağımsızlıklarını yeni kazanmış ülkelerle, bağımlılık bağlarından kurtularak ekonomik ve siyasal bağımsızlık kazanmak özleminde bulunan halkların koydukları engellere takılmaktadırlar. Özgürlüğünü kazanmış çok sayıda ülkenin ortaya çıkması ve bu ülkelerin diğer bazı ülkelerle siyasal ve ekonomik bağımsızlık ve uluslararası ilişkilerde hak eşitliği için sürdürdükleri uğraş ve sonuçları, bu ilişkileri etkileyecek ve bu ilişkilere yeni ve demokratik unsurlar katarak yön verecektir. Bu yeni demokratik unsurlardan bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Dünya ekonomisinin ve uluslararası çalışmanın dayanışma içinde geliştirilmesi; uluslar arasındaki ekonomik ilişkilerde sömürünün kaldırılması; kalkınmakta olan ülkelere düzenli olarak yardım; uluslararası işbirliğinin ve çabaların uluslar arasında eşit olarak yüklenilmesi amacıyla örgüt ve hizmetlerin gerçekleştirilmesi; halkların çıkarlarına ve uluslar

arasındaki demokratik ilişkilere karşılıklı olarak saygı gösterilmesi; tüm alanlarda halklar arasında işbirliği ve yakınlaşma; kültür bağlarının sıkılaştırılması vb. Bundan da anlaşılmaktadır ki, bloksuz ülkeler Birleşmiş Milletler Örgütü'ne her zaman özel bir önem vermişlerdir. Onlara göre, tüm devletlerin çıkarlarına saygı gösterek, uluslararası siyasal ve ekonomik sorunlara çözüm aranacak ve bulunacak en önemli yer, bu kuruluştur. Sınırlı ve ayrıcalıklı çevrelerde, diğer ülkeleri hesaba katmadan sorunlara çözüm bulma eğilimlerine ve bu eğilimlerin yıkıcı etkilerine her zaman karşı çıkmışlar, bu sorunların Birleşmiş Milletler Örgütü'nün evrensel etkinlikleri içinde çözüme kavuşturulması konusunda ısrar ederek dünya sorunlarında Birleşmiş Milletlerin rolünü ve etkisini güçlendirmeye çalışmışlardır.

Bu hedeflere varmak isteyen bloksuzluğun, dünyayı tümüyle bloklara bölmek isteyen politikayla çatışması kaçınılmazdı. Bloklar politikasının yapısında bulunan düşünsel ve sosyo-ekonomik ayrılıklar bir yana, dünyanın en gelişmiş ülkelerinin kesin biçimde bloklara bölünmüş olması, ancak halklar üzerinde siyasal ve ekonomik hegemonyaya destek olmakta ve onu güçlendirmektedir. Uluslararası bütünleşme ve dünya ekonomisinin tümleşme sürecini frenlemekte, hattâ felce uğratmaktadır bu bölünme. Dünya ekonomisine yaptığı olumsuz etkilerden başka, uluslararası ilişkileri daha da arttırmaktadır. Sonuç olarak, bu sistemler belirli koşullarda birçok ülkenin bağımsız siyasal ve ekonomik gelişmesine doğrudan doğruya baskı yapmaktadırlar.

Uluslararası ilişkilerin gelişimini etkileyen bu unsurlarla, bloklar arasında sürekli kuvvet dengesi kurul-

ması ve çelişkilerin çözümlenmesi için yeni bir dünya savaşı başlatmanın olanaksızlığı gibi diğer etkenler yumuşamayı geliştirdi. Bu ise, soğuk savaştan vazgeçmek ve statükodan hareket ederek ilişkilerin geliştirilmesi anlamına gelmektedir. Ama kuvvetler dengesinin bozulması korkusu, bloklar için birliklerinin bozulması ve kazandıkları durumları yitirme korkusunu da doğuruyor. Bir rastlantı sonucu doğmuş bulunan blokların ortadan kaldırılması için, katılan halkların yalnızca iyi niyetleri yeterli değildir; günümüzde bloklara bölünme, hâlâ, uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkilerin demokratikleştirilmesini engellemektedir. O halde hegemonyacı eğilimlere karşı çıkan bloksuz ülkeler, zorunlu olarak, yukarıda belirttiğimiz gibi, bu eğilimleri sürdüren ve güçlendiren bloklaşmaya da karşı ıkmalıydılar.

Öyleyse bloksuz ülkeler belirli toplumsal sistemlerle, gelişmiş ülkelerle, bloklarla ve onların yönetici gle-riyle sürtüşmeye bir önyargıyla başlamamışlardır. Birçok nedenle bunu yapmak istemez ve yapamazlardı. Her şeyden önce kendileri de değişik toplumsal ve siyasal sistemlere, değişik ideolojilere ve katı uluslararası durumlara sahiptiler, çeşitli sorunlarda ve şu ya da bu blokun toplumsal - tarihsel rolü konusunda her zaman aynı düşünceleri taşımıyorlardı. Öte yandan ne iki bloktan biri, ne de onlara bağlı ülkeler, dünya olay, çelişki ve çatışmalarında aynı rolü oynuyorlardı. Ayrıca, bloksuz ülkelerden birçoğu şu ya da bu bloktan, ivedi çıkarlarını ve gereksinmelerini karşılamak için yardım almışlardır ve almak-tadırlar. Bu da göstermektedir ki, bloklara karşı tutumlarında ayrılıklar vardır. Tüm bu ayrılıklara karşın blok-suzlar, büyük ölçüde birlik içinde, dünyanın bloklara b-

lünmesine ve bu bloklara bağlanmaya karşı çıktılar ve çıkmaktadırlar. Çünkü bu bölünmenin sonuçları tüm halkların, özellikle bloklara bağlı olmayan halkların bağımsızlık ve güvenliğini tehlikeye sokmaktadır. Aynı biçimde iki toplumsal sistemin çelişkilerinden ortaya çıkan birini ya da diğerini zorla kabul ettirme eğilimlerine de hep karşı çıktılar. Diğer yandan dünyanın yüksek düzeyde gelişmiş yörelerinin tek yanlı çıkarlarından kaynaklanan ve zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasındaki evrensel kutuplaşmayı arttıran uluslararası ekonomik eğilim ve anlayışlara da karşı çıkmışlardır, karşı çıkmaktadırlar.

Günümüzdeki durumu eleştiren bloksuzlar, toplumsal - tarihsel değişikliklerin bugünden yarına sağlanamayacağını, bunları gerçekleştirmek için insanlığın ilerici güçlerinin sabırlı bir uğraş vermeleri gerektiğini çok iyi bilmektedirler. Dünya siyasal gelişimini yakından izleyen bloksuzluk akımı, sorunların çözümü için, kendi yapıcı ve olumlu programını da geliştirdi. Artık bloklara bağlı olsun ya da olmasın, tüm halkların, gelişmiş devletlerin ve yeteri derecede gelişmemiş ülkelerin çıkarlarına ve gerçek gereksinmelerine aşağı yukarı uygun olarak sorunları çözüme kavuşturma olanağı vardır. Gerçekten de, tekelci, merkezleşmiş sermaye tarafından ve bloklara bölünmüş dünyanın iç diyalektiği tarafından zorla kabul ettirilen hegemonya sistemi içinde, dünya ekonomik ve siyasal güç merkezlerine bağlı olanlar yalnızca küçük uluslar ya da ekonomik bakımdan geri kalmış ülkeler değildir. Daha dün süper güç sayılan, Avrupa'nın nisbeten büyük, ekonomik bakımdan ilerlemiş ülkelerinin de aynı durumda olduklarını sık sık görüyoruz. Öyleyse

bloksuz ülkelerin tutumu uzun dönemde yalnızca kendi halklarının değil, tüm halkların çıkarlarına uygun düşmektedir. Söz konusu olan, yapıcı, uyumlu, anlaşma ve barış içinde birlikte yaşama temeline dayalı, eşit haklarla tüm halklar arasındaki bir işbirliği platformudur. Bloksuz ülkeler ve gelişmekte olan ülkeler, hiç bir zaman, kendi başlarına ya da yalnızca kendi akımları çerçevesinde kalarak yukarıda sözünü ettiğimiz sorunlara çözüm bulabileceklerini düşünmediler. Tersine, yeni bir uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemi kurulmasında tüm halkların eşit derecede sorumluluk taşıması gerektiğine inanarak, çok değişik uluslararası işbirliği biçimlerinde ısrar ettiler. O halde yöneliş açıktır; uluslararası sorunlar hiç bir çıkış yolu sağlamayan sürtüşmelerle değil, tüm tarafların eşit haklarla katılacağı yapıcı görüşmelerle çözüme kavuşturulmalıdır. Bu platform, ciddi uluslararası sorunlardan, dünyanın her yanında görülen çeşitli çatışmalardan ve var olan uluslararası ekonomik ilişkiler sisteminden söz ederken, çelişkiler ve sürtüşmelere bloksuzluk akımının neden olduğu savında bulunanları da açıkça yalanlamaktadır. Oysa bu sorunlara geçerli çözüm getirilmedikçe ve dünyadaki ülkelerin büyük çoğunluğunun ekonomik ve siyasal durumu gittikçe kötüleştikçe, daha da kesin bir sürtüşmeye gidilmesi kaçınılmazdır. Bu kaçınılmaz gidişi görmek istemeyen dünyanın bazı toplumsal ve siyasal güçleri, uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkilerde statükoyu titizlikle korumaktadırlar. Durumun olduğu gibi kalması inatla savunulduğu için ciddi sorunlar çözülememektedir. Buna karşılık öyle önemli değişiklikler olmaktadır ki, çoğu zaman bu değişiklikler üstelik ilerici rol oynamaktadır.

İnsanlığın bundan sonra yalnızca bir seçim karşısında bulunduğunu sanmak - ya blok politikasını ya da bloksuzluk politikasını kabul etmek - kuruntudan başka bir şey değildir. Bugün gördüğümüz blok türleri, kapitalist sistemden sosyalist sisteme geçiş dönemi içinde bulunan günümüz dünyasının belli çelişkilerinin ürünüdür. İki toplumsal sistem ve bu sistemlerin dünyanın toplumsal, ekonomik ve siyasal gelişimine yaptıkları etkilerin çelişkileri, her iki sistemin kendi iç çelişkilerine karışmaktadır. Bir parça gerçek payı bulunduğu kabul edilse bile, aslında blokların amacı, devrim ya da karşı devrim ihracına, bir sistemi dışarıdan zorla kabul ettirme girişimlerine karşı kendini savunmak değildir. Klasik kapitalizm ve emperyalizm döneminde kurulan ve bugün tekelci, ulusal ve uluslararası sermaye, ekonomik ve siyasal hegemonya gibi en son biçimlerini gördüğümüz uluslararası ilişkilerin sisteminin kendine özgü çelişkileri, günümüz dünyasında hâlâ önemli bir rol oynamaktadır. Böylesine ilişkileri sürdürmek isteyen güçler, çıkarlarını korumak için dünyanın bloklara bölünmesini kullanmaktadırlar. Demek ki, günümüz dünyası hâlâ, uluslararası emperyalist ilişkiler sisteminden gelen ve halkların bağımsızlığını ve barışı sürekli olarak tehdit eden güçlerin ve çelişkilerin pençeleri arasındadır. Ancak, iki blok arasında kurulmuş bulunan kuvvet dengesi, bu çelişkilerin ve yeni emperyalist savaşların ortadan kaldırılması yolunda en büyük nesnel engellerden birini oluşturmaktadır. Söz konusu çelişki ve güçlerin, bağımlılık ve eşitsizlik ilişkilerini sürdürmek ve yaygınlaştırmak için sürdürdükleri uğraş, halkların çeşitli direniş biçimleriyle karşılaşmaktadır. Ayrıca halkların bu direnişi maddî destek görmekte, çoğu zaman sosyalist devletlerin ve hattâ sosya-

list bolkun manevî desteğinden yararlanmaktadırlar. Hattâ denilebilir ki, bu destek olmasaydı ve bloklar arasında kuvvet dengesi kurulmamış olsaydı, eşit haklar ve bağımsızlık için uğraş veren bloksuzlar ve diğer halklar, bu uğraşı çok daha zor uluslararası koşullar içinde sürdürmek zorunda kalacaklardı. Diğer yandan uluslar arasındaki ekonomik ve siyasal ilişkilerdeki değişiklikler, kuşkusuz İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana gerçekleştirilenler kadar olumlu olmayacaktı. Öyleyse çağdaş dünyada bloklar sisteminin rolü yalnızca halkların durumuna ve her ülkenin toplumsal ilerlemesine - bu ilerlemeyi sık sık engellemesine karşın - yaptığı olumsuz etkiler açısından değil, dünya ölçüsünde toplumsal güçlerin dengesine yaptığı etki bakımından da değerlendirilmelidir. Diğer yandan, özellikle işçi sınıfının ve sosyalizmin tarihsel çıkarları bakımından, blokların sınıf yapıları ve toplumsal - tarihsel rolleri arasındaki ayrılıkları küçümsememek gerekir.

Sosyalist sistem de, kendisine yaşam veren toplumun gelişmelerinden, kalıntılarından ve kavramlarından arınmış, arı bir devrimden doğmuş değildir. Tersine, bir dizi nedenden ötürü, sosyalist ülkelerdeki toplumsal ilişkiler, bu ülkeler arasındaki ilişkiler ve bunların diğer devletlerle ilişkileri sosyalist düşüncenin karşı çıktığı sisteme özgü özellikleri ve eğilimleri hâlâ içermektedir. Nitekim Lenin, sosyalist devrimin ve zafer kazanmış bir proletaryanın, diğer bir ulusun «omuzları üzerinde yükselmesi» tehlikesine karşı marksistleri uyarmıştır. Aşağıda belirteceğimiz olguların var olduğu bir durumda bu tür girişimler özellikle yoğundur; sosyalist ülkelerin gelişme düzeyleri eşit değildir; üretim güçlerinin gelişme

düzeýi ve işçilerin yaşam düzeyi arasında büyük fark vardır; bir yandan devrimin hedefleri ve umutları arasında farklar, diğer yandan ekonomisi yeterli derecede gelişmemiş ülkelerin maddî temel yetersizliği; geri kalmış ve tutuculuğa yatkın bir toplumsal bilinç; düşünsel ve siyasal sübjektifliğin büyük rolü; dünya kuvvetler dengesi içinde yer alabilme uğraşı, devlete ister istemez kabul ettirilen kısa süreli çıkarlar ve biçimsel politikanın sübjektif özelemleri; sosyalizmin kuruluş yollarını ve koşullarını etkileyen nedenler ile ulaşılan aşamada sosyalist ilişkilerin farklılıkları; sosyalist ülkelerin çatışmaya neden olan ekonomik, jeopolitik ve uluslararası durumu; toplumsal bilinç, ideoloji, dış ve iç politika alanında bu nedenlerden ileri gelen ayrılıklar vb. Tüm bu nedenlerden ötürü, Marx'ın da öngördüğü gibi, çağdaş sosyalist toplum, çatışmasız toplum değildir, diğer yandan sosyalist devletler arasındaki ilişkilerle, sosyalist yolu benimsemiş halklar arasındaki ilişkiler de bozulmadan ve çelişkilerden arınmış değildir. Bu konuda artık kuramsal kanıtlar aşamasında değiliz; dünya sosyalist uygulamasında, yapılan tahminleri doğrulayan birçok somut örnek vardır. Hiç kuşku yok ki, maddî olarak ortaya çıkan bu çıkar çatışmaları, ulusal ekonomik bencillik gösterilerinde olduğu gibi, kendi isteğini, kendi öz sosyalist modelini diğer halklara zorla kabul ettirme girişimlerine, hegemonyacılığa ve bu tür diğer eğilimlere de uygun bir zemin hazırlamaktadır. Yugoslavya'nın 1948 yılında Stalin'le anlaşmazlığa düşmesinin nedeni, Stalin'in Yugoslavya'ya zorla hegemonya ilişkileri kabul ettirmeye çalışmasıydı. Bir noktayı da kesinlikle vurgulayabiliriz: bağımsız sosyalist devletler arasındaki ve sosyalizm yolunu benimsemiş halklar arasındaki ilişkiler sorunu - bu

sorun bizim devrimimiz tarafından ortaya atılmıştır ve devrimimiz bu soruna sürekli olarak bir çözüm bulunması için uğraş vermektedir - halkların özgürleşmesi sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Bu çelişkilerden çıkan çıkar çatışmaları iki blok arasındaki kuvvetler arasındaki kuvvetler ilişkisi noktasında kaçınılmaz bir biçimde daha da ciddileşip, şu ya da bu biçimde, sosyalist olmayan devletler blokunu da çatışma içine sürükleyebilir. Böylece her iki blok yalnızca kendi içlerindeki ve dışlarındaki dünya sorunlarına ve uluslararası anlaşmazlıklara katılmakla kalmaz, nedenine ve kökenine bakmaksızın, kurulmuş bulunan güçler dengesi için belirli bir önemi olabilecek, kendilerine yeni avantajlar sağlayacak ya da söz konusu dengenin bozulmasını önleyecek toplumsal çatışmalara da karışmış olurlar.

O halde dünyanın bloklara bölünmesi yalnız bir yüzeysel eylemle ortadan kaldırılabilecek, kısa süreli bir olgu olarak görülmemelidir. İlke olarak bloksuz ülkeler, blokların kaldırılması için ısrar etmektedirler. Bu, onların bloklara karşı çıkmalarının doğal ve ilerici sonucudur. Ancak, siyasal - askerî paktlardan biçimsel olarak vazgeçilmesinin, blokların doğmasına neden olan çıkar çatışmalarını kendiliğinden ortadan kaldıracağına ya da bu paktlardan biçimsel olarak vazgeçildiğinde halkların daha özgürce yaşayacağına ve daha büyük bir güvenlik içinde yaşayacaklarına inanan, kabul eden pek yoktur.

Bloklar, çağdaş dünya gerçeklerinin, dünyada süregelen ilişkiler sisteminin, uluslararası toplumsal, ekonomik ve siyasal çelişki ve çekişmelerinin sonucu olmaktan çok, nedenidir. Yalnızca siyasal - askerî örgütleri kaldır-

mak, ne dünya çelişkilerini ve ne de içerdikleri çatışmaları ortadan kaldıracaktır. Bu bloklar içinde örgütlenmiş olsunlar ya da olmasınlar, kuvvetler bu çelişkilerin en uç noktalarında kutuplaşmaktadır. Blokları kaldırmayı sağlayacak koşulları yaratmanın tek yolu, söz konusu çelişkileri hafifletmek ya da bir çözüme kavuşturmadır. Blokların varlığı ve uluslararası ilişkilerde oynadıkları rol, çağdaş dünya toplumsal yapılarının değiştirilmesinde ve özellikle bu toplumsal ve siyasal yapılar tarafından zorla kabul ettirilen kuvvetler dengesi ilişkisinde sahip oldukları toplumsal - tarihsel somut etkinlikle açıklanmaktadır. Bu denge bozulur, dışarıdan içişlerine müdahalelere başlanırsa, uluslararası ilişkilerde denetimi olanaksız bir anarşinin ortaya çıkacağı görülür ki, bu da halkları «güçlü olan haklıdır» kuralıyla karşı karşıya bırakacak ve insanlığı, boyutlarını ve sonuçlarını şimdiden bilemeyeceğimiz yeni bir evrensel savaşın, felâketin eşiğine sürükleyebilecektir. Bir dizi olumsuz sonucu da içermesine karşın, güncel yumuşamanın gerçekten olumlu tarihsel önemi bundan ileri gelmektedir.

Blokların varlığı ile ortaya çıkan çelişkileri yok etmek ve bloksuz bir dünyaya kavuşmak, demek ki ancak uluslar arasındaki ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemini tümüyle değiştirecek ve ulusları birleştirecek tarihsel bir süreç içinde gerçekleşebilecektir. Başka bir deyişle, dünyayı değiştirecek olan, blokların ortadan kaldırılması değildir; tersine dünyanın değişmesi blokların ortadan kalkmasını sağlayacaktır. Uzun dönemde bu sürecin iki yönlü olduğu görülmektedir.

Birincisi, iç toplumsal gelişmeler, sınıfsal mücadele, her ülkenin demokratik, sosyalist ve diğer ilerici siyasal

güçlerinin eylemleridir; söz konusu olan ülkelerin içişleri olduğuna göre, dışarıdan yapılacak olan her türlü müdahale sadece bu süreçlerin özgürce gelişmesini engelleyecektir. İkincisi ise, halkların bağımsızlığını ve hak eşitliğini güçlendirmeye katkıda bulunacak olan uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkilerdeki değişiklikler sürecidir. Çağdaş dünyada ilerici bir gelişme için bloksuz ülkelerin rolü bu noktada çok önemli bir etkindir. Böylece bloksuzluk politikası emperyalist çatışmaları ve blokların karşı karşıya gelmeleri tehlikesini azaltmaktadır. Aynı zamanda bu tür çatışmalara ve sürtüşmelere neden olan toplumsal kuvvetleri de zayıflatmakta ve iç toplumsal gelişmelere olduğu kadar, gidermeye çalıştığı dünya çelişkilerine de olumlu etki yapmaktadır.

Eğer dünyada blokların oynadığı role son verilebilecek koşullar yaratılmak isteniyorsa, insanların ve halkların tarihsel evrimi ve bilinçli eylemi hiç kuşkusuz bu çelişkileri ve uluslararası ilişkilere yaptıkları etkileri aşmaya yönelmelidir. Belli bir ölçüde iyimserlikle de olsa, bu sürecin başlamış bulunduğunu söylemem sanırım abartma olmaz. Ancak, blokların kendilerine güçler dengesi içinde bir avantaj sağlamak ya da dengeyi korumak için sürdürdükleri yarışma, dünyanın güncel çelişkilerinden çıkış yolu değildir hiç kuşkusuz. Hattâ bu çelişkileri hafifletmeye bile yaramamaktadır. Tersine, blokların birliğini korumak ve güçlendirmek için sürdürülen silahlanma yarışı, alınan her türlü ekonomik ve siyasal, ideolojik tedbirler, uluslararası ilişkilerde yeni sorunlar ortaya çıkarmakta ve sürekli olarak yeni silâhlı çatışma tehlikesi yaratmaktadır. En güçlü devletlerde, çok büyük bir ekonomik, siyasal ve askerî kuvvetin sınırlı bir top-

lumsal tabakanın elinde yığılması, gerek uluslararası alanda olsun, gerek içeride olsun, toplumsal ilerlemenin ve demokrasinin hiç de lehinde olmamaktadır. Blokların dünya barışını tehlikeye sokacak sürtüşmelerden kaçınmak için anlaşmak istemeleri, tarihsel ilerleme alanında çok önemli bir adımdır ve özünde çok olumludur. Ancak bu, üçüncü dünya ülkeleri aleyhine olan kuvvetler dengesi içinde avantajlar sağlamak yolunda yapılan bir takım denetimsiz girişimleri de beraberinde getirmektedir. Bu da diğer halkların içişlerine karışmaya, yerel savaşlara vb. yol açmaktadır.

Bu nedenlerden ötürü dünyanın bloklara bölünmesi istikrarlı bir barış getiremez. Bloksuz bir dünya için uygun koşulları yaratmak istiyorsak, halklar arasında siyasal, ekonomik ve diğer ilişkiler sistemini en hızlı biçimde değiştirmek gerekir. Bloksuz ülkeler eyleminin ve bu ülkelerin bloklar karşısındaki tutumlarının özü bundan oluşmaktadır. Bu nedenle blokların hemen ortadan kalkacağı düşünce kapılmadan, bloksuzlar, kendilerini bloklara bağlamak için yapılan baskılara tüm güçleriyle karşı koymuşlardır ve koymaktadırlar. Bloksuzlar, bloklara bağlı ülke halkları dahil, tüm halkların eşit haklarla barış içinde birlikte yaşama anlayışı içinde, karşılıklı anlayış temeline dayalı olarak, halklara şu ya da bu siyasal, ya da toplumsal sistemi zorla kabul ettirme, içişlerine karışma girişimlerini biryana bırakarak, onlara yalnızca kendi gelecekleri konusunda karar verme hakkını tanıyarak değil, tüm uluslararası ilişkilerde demokratik eşitlik kazanmalarını sağlayarak bir araya gelmeleri ve dünya sorunlarına birlikte çözüm aramaları gerektiği konusunda ısrarlı olmuşlardır.

Bu açıdan ele alındığında, barış ve uluslararası ilişkilerin demokratikleştirilmesi için ve soğuk savaşa, blokların sürtüşmesine, dünyanın bloklara bölünmesine karşı uğraş, yalnızca bloksuzluk politikasının ve ideolojisinin insancıl bir amacı değil, aynı zamanda halkların siyasal ve ekonomik bağımsızlığı ve haklarda eşitliği için vazgeçilmez koşuldur. Bu nedenledir ki, kimilerinin kehanette bulunduğu gibi, soğuk savaşın gerilimlerinin ve bloklar arasında sürtüşmenin azalmasından sonra bloksuzluk politikasının sonu gelmemiş, zayıflamamış, tersine bloksuzluk akımı daha da güçlenmiştir.

Yumuşama olarak adlandırdığımız, iki blok arasındaki ilişkilerin güncel durumu, insanlığın bu doğrultuda atılmış bir adımıdır kuşkusuz. Savaş sonrasında uluslararası ilişkilerde ve özellikle bloklar arasındaki ilişkilerde görülen böylesine bir değişikliğe yol açan tüm nedenler ve unsurların ayrıntılı bir çözümlemesini yapmak bu raporun boyutlarını aşar. Yalnızca bloksuzluk akımının buna büyük ölçüde katkıda bulunduğunu söylemekle yetineceğim. Belgrat Konferansı'ndan, hattâ daha öncesinden beri, bloksuz ülkeler, etkinlikleriyle dünyadaki gerilimin azalması için gerekli koşulların yaratılmasına katkıda bulunmaya devam etmektedirler. Diğer yandan, tüm halklar ve uluslararası ilişkilerin tüm kesimleri daha kesin bir biçimde katılmadıkça ve özellikle bloksuzluk akımının insanlığın gündemine getirdiği dünya ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemiyle ilgili sorunlar görüşme yoluyla ve anlayışla çözüme kavuşturulmadıkça, yumuşamayı sürdürmek ve derinleştirmek olanaksızdır.

ULUSLARIN ÖZGÜRLEŞMESİ VE İNSANLIĞIN BÜTÜNLEŞMESİ

Çağımızda, ulusların özgürleşmesi için güçlü bir akımın ortaya çıkması ve halklar arasında yeni bir dünya ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemi kurulması için sürdürülen uğraşın yoğunlaşması, hiç de bir rastlantı değildir. Öte yandan çalışma alanında özyönetim ve toplumsal alanda yönetim isteklerinin yaygınlaşması ve ağırlık kazanması da şaşırtıcı değildir. Üzerinde yaşadığımız dünya, sermayenin çok uluslaştığı ve yoğunlaştığı bir dünya olmuştur. Bu çerçeve içinde dünyanın en gelişmiş parçası, ekonomik gücün güçlü merkezleri, işgücü, kaynak ve koşullarının, deyim yerindeyse, tekeli ellerinde bulundurmaktadırlar. Bu üretim ilişkilerinin ve uluslararası ilişkilerin ortaya çıkardığı teknolojik yapı, daha açıkcası merkezileştirilmiş sermayeyi şu ya da bu biçimde denetiminde bulunduran sermaye sahipleri, yöneticiler ve teknokratların oluşturduğu yapı, toplumsal ve uluslararası rolünü ve gücünü giderek etkinleştirmektedir. Bu koşullar altında dünyadaki üretim güçlerini geliştirmek, gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler arasındaki arayı kapatmak, büyük güçlerle küçük uluslar arasındaki eşitsizliği kaldırmak, hiç olmazsa azaltmak ve insanların ve ulusların yaşama koşullarını geliştirmek için olağanüstü olanaklar yaratabilecek olan bilimsel ve teknik devrim ve yeni teknolojiler gerçekte hiç de umulan sonucu vermemektedir. Dahası, çelişkileri arttırıyor, halkların ve insanların özgürlüklerini kısıtlıyor, onların yaratıcı yeteneklerini geliştirmelerine ve uluslararası ve toplumsal ilişkileri etkilemelerini sınırlıyor, engelliyor.

Bu durum, kaçınılmaz olarak, gitgide güçlenen sınıf

direnç ve ulusal dirençle karşılaşmaktadır. Bu süreç içinde insan ve ulus, kendi özgürlüklerinin, çıkarlarının korunması ve yaratıcı gücünü ortaya koyabilmesi için uygun alan aramaktadır. Bu ulusal direnç yalnızca ulusal çıkarın ifadesi değildir. Bu aynı zamanda tüm dünyada üretim güçlerinin - daha hızlı ya da daha az engellenerek - gelişmesinin ilk koşullarından biridir. Halklar uluslararası ilişkilerin kendilerine bir rol sağlayacak ulusal egemenlik ve kendi ulusal kaynaklarını ve toplumsal çabalarının ürünlerini diledikleri gibi kullanmalarını güvence altına alacak dünya ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemindeki değişiklikler için uğraş verirken, çalışmalarının verimliliğini daha hızlı yükseltmek, maddî temellerini güçlendirmek ve dünya ekonomik gelişmesindeki eşitsizlikle ilgili çelişkileri aşmak için engelleri ortadan kaldırmaktadırlar. Öte yandan bu süreç, uluslararası işgücü alışverişini hızlandırmak ve yoğunlaştırmak, «dünya sermayesinin» akışını canlandırmak, akılcı bir temele oturtmak, merkezileştirilmiş ve demokratik kullanımını sağlamak için istenen koşulları doğurmaktadır. Bütün bunlar, dünyada üretim güçlerinin gelişmesini kolaylaştırmaktadır. Sonuç olarak bu, ister yeterince gelişmiş ve isterse yüksek düzeyde gelişmiş olsunlar, tüm halkların çıkarıdır. Diğer yandan giderek artan birçok olgu, ekonomik ve siyasal tekelciliğin ve hegemonyacılığın dünya barışını tehdit ettiğini, en gelişmiş bölgeler dahil, dünyanın her yerinde üretici güçlerin gelişmesini frenlediğini göstermektedir. O halde denilebilir ki, ulusların özgürleşmesi için sürdürülen uğraş, üretim güçlerinin gelişmesi, tüm insanlığın ekonomik ilerlemesi ve özellikle bilimsel ve teknik devrimin gelişme göstermesi için gerekli koşul olduğu gibi, aynı zamanda itici bir güçtür.

Biraz önce sözünü ettiğim bütünleşme süreci, öte yandan, tarihsel gelişimin bir yasasıdır. Uluslararası ilişkilerde gerçekten ilerici bir anlayış, işgücünde, üretim araçlarında ve sermayede uluslararası düzeyde bütünleşmeyi zorunlu olarak içermektedir. Çağdaş teknoloji koşullarında bu işgücü bütünleşmesi, üretici güçlerin gelişiminin kaçınılmaz ve ilerici bir unsurudur. Dünyanın değişik bölgelerinde yaşayan tüm halkların yakınlaşmasını ve işbirliğini kolaylaştırıcı yeni bir toplumsal itici güç getirmektedir, bu bütünleşme. Bu süreç, tekelci sermaye ve çeşitli ekonomik ve siyasal hegemonya sistemlerinin yerleştirdiği sömürü ilişkilerini ortadan kaldırdığı ölçüde başarılı olabilecektir. Yani özyönetimi ve halkların ve bölgesel toplulukların haklarda eşitliğini demokratik bir uluslararası ekonomik ilişkiler sistemi içinde geliştirebildiği ölçüde, tarihsel görevini yerine getirmiş olacaktır. Sonuç olarak, direnişlere yol açan, **direnişlere yol açmaması** düşünülemeyecek olan şey, bütünleşmenin kendi uluslararası özelliği değildir; halkları sömürme ve boyunduruk altına alma özlemlerinin kaynağını oluşturan toplumsal sınıf ilişkileri, uluslar arasındaki ekonomik ilişkiler ve diğer bazı ilişkilerdir bu direnişlerin nedeni. Bununla birlikte kendi içine kapanan, kendini bu kaçınılmaz tarihsel bütünleşme sürecinin dışında tutacak olan bir halk, ekonomik geri kalmışlığa ve siyasal taşrahlığa kendini mahkûm etmiş olacaktır.

Uluslararası şirketlerin çağdaş insanlığın bütünleşmesindeki yerlerini ve rollerini örnek olarak ele alacağım. Kuşkusuz bu şirketler bir rastlantı sonucu ortaya çıkmamıştır. Tarihsel bir zorunluluğun, insanlığın üretim güçlerinin bütünleşmesini gerçekleştirme gereğinin,

buna bağılı olarak üretim araçlarının ve sermayenin şu ya da bu biçimde yoğunlaşmasının doğurduğu sonuçlardır. Ancak, uluslararası şirketler ve aynı türden diğer örgütler, emperyalizm ve kapitalizm döneminden kalma üretim ilişkilerine ve sosyo-ekonomik ilişkilere dayanmakta, milliyetleri ne olursa olsun işçilerin yarattıkları artı değere, dolayısıyla bu işçilerin bağılı oldukları ulusların artı değerine sürekli biçimde el koymaktadırlar, yani sermayenin, dünya tekelci gruplarının ve bu konuda yönetici rol oynayan ulusların ellerinde toplanmasına dayanmaktadır.

Başka bir deyişle, çokuluslu şirketleri, halkları sömürme aracı yapan, onların çokuluslu ya da uluslararası yapıları değil (ki bu toplumsal emeğin ve üretim güçlerinin tarih açısından kaçınılmaz bütünleşmesinin ifadesidir), halkları emeklerine yabancılaştırmak, onların artı değerini tekelci uluslarüstü sermayeye dönüştüren sosyo-ekonomik, kapitalist ve sınıfsal özelliğidir. Bu nedenledir ki, ekonomik ve siyasal hegemonyayı, uluslararası ekonomik sistemin işgücü ve üretim güçleri bütünleşmesi sürecinde kapitalist tekelci ilişkiler lehine ve halkların aleyhine olan hegemonya politikasını, ulusların köleleştirilmesini, içişlerine karışmayı vb. savunanların en önde gelenleri, dünya ekonomik iktidarının bu tekelci merkezleridir.

İnsanlığın ilerici güçleri ortak çıkarlarını koruyabilmek, dünyanın ve uluslararası ilişkilerin gelişiminde bilinçli bir eylemde bulunabilmek için, karşılıklı olarak sorumluluklar ve yükümlülükler almalı, ulusların ve çalışanların demokratik biçimde, eşit haklarla işbirliği yapmaları için uğraşmalıdırlar. Başka bir deyişle, bütünleş-

me süreci, uluslararası şirketlere ve diğer tekeli kuruluşlara ters bir mantıkla gelişmelidir. Bu nedenle blok-suzluk politikası bu ilerici, demokratik ve insancıl seçe-neğin en önemli ifadelerinden biridir.

En geri kalmış ülkelere yapılacak yardımlar dışında, toplanmış olan uluslararası sermayenin karşılıksız, ayırım yapılmadan ulusal ekonomilere dağıtılacağını düşünmü-yoruz kuşkusuz. Böyle bir düşünce, düş kurmak olurdu. Düşündüğümüz şey, yabancı ya da uluslararası serma-yeyi çağırarak zorunda kalan ülkelerin artı değerlerinin, kâr aracılığıyla çekilmesini sağlayan, tefeci sermaye ya-tırımlarına karşı çıkışın daha da güçlendirilmesidir. Yu-karıda sözünü ettiğim koşullardan doğan ve halkların kendilerine, akılcı bir anlaşma yoluyla, eşitler arasındaki işbirliğiyle, herkesin çıkarlarına saygı göstererek, kuv-vetten, en güçlüünün hegemonyasından medet unımadan özgürce hareket edebilecekleri yeni bir uluslararası eko-nomik ilişkiler düzeni kurulmasıyla ilgili tarihsel bir zo-runluluk söz konusudur.

Uluslararası şirketler ve aynı tür kuruluşlar tara-fından en çok tehdit edilen ülkelerin - ekonomik ve siya-sal bakımdan - yeterli derecede gelişmemiş ülkeler oldu-ğu sık sık ve doğru olarak belirtilmektedir. Bununla bir-likte gelişmemiş ülkeler bu konuda yalnız değiller. Ger-çekten uluslararası şirketler gelişmiş ülkeleri bile eko-nomik ve siyasal bakımdan bağımlı kılmaya başlamışlar-dır. Örneğin, Batı Avrupa'nın kimi gelişmiş ülkelerinin durumu böyledir. Dünyanın bloklara bölünmesi, Batı Av-rupa ülkelerinin dünya ekonomik ve siyasal sistemi için-deki durumunu tam olarak görmeye her ne kadar olanak vermiyorsa da, birçok olgu, bu ülkelerin uluslararası şir-

ketleri denetim altında tutan güçlere, ekonomik ve siyasal bakımdan bağlandıklarını gösteriyor. Kuşkusuz bu bağlılığın bedelini en ağır biçimde ödeyecek olan işçi sınıfıdır. Yalnız işçi sınıfı değil, diğer toplumsal kesimler, özellikle aydınlar ve burjuvazinin büyük bir bölümü de bundan zarar görecektir.

Ancak bu şekilde hareket eden uluslararası ya da uluslarüstü tekелci sermaye ve teknokratik tekeller, çağdaş insanlığın bu gerici bütünleşme formülüne karşı git-tikçe güçlenen direnişini doğurmaktadır. Sınıfsal çıkar-larla çalışanların çıkarları arasındaki bağlantı, tarihte şimdiye dek görülmemiş ölçüye varmıştır. Bu da gide-rek, ulusun, uluslararası durumunu ve toplumsal - tarih-sel rolünü değiştirmeye başlamaktadır. Söz konusu olan birbirine paralel ve birbirine bağlı iki süreçtir. Birincisi halkların özgürleşmesi ve günümüzdeki dünya merkezle-rine karşı siyasal ve ekonomik bağımlılıktan kurtulmaları ve gerçekten demokratik özerklikle herkesin yaratıcı öz-gürlüğünü geliştirmek amacıyla sürdürülen mücadeledir. Diğer i se, geniş ortak çıkarlar alanında, bütünleşme, demokratik merkezileştirme, başka bir deyişle, halkların dünya ölçüsünde yakınlaşması, birleşmesi ve giderek bir-birlerine bağlanmaları sürecidir. Bir dizi çelişki ve çıkar çatışması içermekle birlikte, bu süreçler, tek ve aynı toplumsal - tarihsel akımın birbirinden ayrılmaz iki ka-nadıdır ve belirtilerinden biri de bloksuzluk politikasıdır.

İkinci Dünya Savaşı'nın nedenleri ve sonuçları ile bloksuzluk akımı ve politikasının evriminden söz eder-ken, günümüz uluslarının yapısında ve uluslararası iliş-kilerde ortaya çıkan değişiklikler de göz önüne alınmalı-dır. Bu değişiklikler öylesine derindir ki, dünya ekonomik

ve siyasal ilişkiler sisteminin değişik nitelikte ve yeniden kurulmasını gerektiren yeni bir bütünleşme sürecinden söz edilebilir. Artık insanlık, tek ekonomik bağlantısı mal ya da sermaye değişimi olan, aşağı yukarı kapalı, bölgesel ya da ulusal yapıların oluşturduğu bir topluluk olmaktan çıkmıştır. Bu, Birinci Dünya Savaşı öncesi ve iki savaş arasındaki kapitalist toplumlar döneminin özelliği idi. Dünya giderek büyük bir toplum olma yolunda. Şimdiye dek tarihte görülmeyen bir biçimde derin bağlar ve ortak çıkarlar ulusları giderek birbirlerine bağlamaktadır, bütünleştirmektedir. Bütün bunlar dünya toplumlarının ortak sorunları olarak görülmelidir, çünkü sonuçta bu sorunlara çözüm getirmenin başka yolu yoktur.

Çağdaş anlamda ulus ve ulusal toplum, kapitalist dönemin gereksinimleri ile üretici güçlerin gelişme olanakları çerçevesinde, o toplumdaki sanayi devriminin süreci ve bir dizi etnik, kültürel ve siyasal olguya dayalı olduğu bir ortamda toplumsal ve uluslararası düzeydeki iş bölümünün doğurduğu koşullarda oluştu. Ulusun böylece doğuşu insan bilincinin, ulusal toplumun ve insanlığın bütünleşmesinde büyük ilerleme gösterdi. Ulusal toplumun bütünleşmesi, ekonomik, toplumsal ve maddî gelişimi, toplumsal işbölümü, toplumun birbirine bağlılık derecesi ile insancıl, toplumsal ve siyasal bilinç düzeyi daha önceki dönemle (feodalizm) karşılaştırıldığında bu yargının doğruluğu daha da açık olarak görülmektedir. Bununla birlikte, klasik ulusal toplum hâlâ öz olarak kapalı bir toplumdur. Bunun nedeni toplumsal ve uluslararası işbölümünün ve uluslararası ekonomik alışverişlerin nisbeten sınırlı olması, maddî kalkınma alanıyla toplumsal bilinç ve kültür alanlarında var olan diğer sınırlayıcı unsurlardır.

Bu koşullar İkinci Dünya Savaşı'ndan önce ve özellikle sonra, hızla değişmeye başladı. Halkların birbirlerine bağımlılıkları hızla belirginleşti, diğer yandan uluslararası işbölümü ve işgücü alışverişi hem nicelik ve hem de nitelik bakımından gelişti. Tarih, insanlığa, ulusal toplumun yavaş yavaş dışa açılması ve giderek genişleyen bir uluslararası işbirliği ve örgütlenme yoluyla insanlık bilincinin gelişen bütünleşme sürecini kabul ettirmiş oldu. Halkların giderek birbirlerine bağlı oldukları, işgücünde ve üretim araçlarında giderek artan ölçüde işbirliği yapılması gerektiği bilincini yarattı. Başka bir deyişle, barış içinde birlikte yaşama, giderek birbirlerine bağlı duruma gelen halklardan oluşan dünya toplumunun yeni sorunlarına ve yeni görevlerine uluslararası çözümler getirilmesi için ulusların etkin bir işbirliğine gitmeleri gerektiği bilincini tarih insanlığa kabul ettirdi. Öte yandan dünya toplumunun sorunlarının çözümünde ve tarihsel görevlerin yerine getirilmesinde etkili olmaya başlayan ya da etkili olmak için uğraş veren toplumsal güçlerin çıkarlarının, uluslararası alanda ve karşılıklı olarak birbirlerine bağlı olduğu bilincini insanlığa kazandırdı.

Bu gelişim, bir yandan sözünü ettiğim tarihsel gelişmenin objektif nedenleri tarafından yönlendirildi. Başka bir deyişle, üretim güçlerinin görülmemiş yaygınlaşması, yeni bilimsel ve teknik devrim, sermayenin belli ellerde toplanışı ve merkezîleşmesi, sınırlar ötesindeki üretici güçlerin kaçınılmaz bütünleşmesi ve teknolojinin ulusal ekonomiler üzerinde giderek artan etkileri sonucu halkların artan teknolojik bağımlılıkları, bu gelişimi etkiledi ve ona yön verdi. İnsanlığın bütünleşmesindeki yeni eğilimlerle uluslararası toplumsal - ekonomik ve siyasal koşul-

ları doğuran ve hattâ sömürgecilik sisteminin ve kalıntı-
larının çökmesini ve halklar arasında yeni ekonomik ve
siyasal ilişkiler kurulmasını sağlayan toplumsal, ekono-
mik ve siyasal etkenler; gelişmiş devletlerle yeterli dere-
cede gelişmemiş ülkeleri ayıran derin uçurumun içerdiği
çelişkilere tarihsel bir çıkış bulunmasının kaçınılmaz zo-
runluluğu; çeşitli gelişme düzeyleri, biçim ve «modelle-
riyle» ve ekonomisiyle sosyalist sistemin dünya ekono-
mik ve siyasal ilişkileri sistemine yaptığı etkinin artma-
sı; uluslarüstü planda toplanmış ve örgütlenmiş serma-
yenin gücünü çok büyük ölçüde arttıran, ancak diğer uç-
ta işçi sınıfının toplumsal rolünün kaçınılmaz bir biçimde
güçlenmesine yol açan kapitalizmin yüksek düzeyde ge-
leşmiş ekonomisinin yapısında ortaya çıkan değişiklikler;
kültür, ideoloji, toplumsal bilinç, vb. alanlardaki diğer
birçok etken, bu gelişimi kolaylaştırdı.

Tüm bunlar ulusal toplumların dışa açılmasını gide-
rek daha çok toplumsal alanda halkların yakınlaşmasını
ve işbirliğini, birbirlerine bağlı oldukları ve karşılıklı so-
rumlulukları olduğu bilincini hızla güçlendirerek onları
sürekli olarak koşullandırmakta ve yönlendirmektedir.
Öyleyse çağdaş dünya toplumu, klasik ulusal toplumun
işgücü, toplumsal bilinç alanlarında ve genel olarak top-
lum düzeyinde ulaştığı bütünleşmeyi aşan yeni nitelikte
adımlar atmaktadır. Kapalı ulusal toplumlar giderek geç-
mişte kalmaktadır. Ancak bu gözlemi yaparken, kapalı
ekonomik sistemin günümüz toplumsal ve uluslararası
yaşamının çeşitli alanlarında etkisini hâlâ kuvvetle du-
yurmadığını söylemek istemiyorum. Uzun vadedi düşü-
nüldüğünde, dünya toplumunun içinde bulunduğu süre-
cin, büyük, küçük, toplumsal sistemleri ne olursa olsun,

gelişmiş gelişmemiş, bloklara üye ya da bloksuz, tüm halkların tarihsel gereksinme ve çıkarlarına cevap veren bir süreç olduğu görülür.

Dünya ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminin bu değişiminde, çatışan çıkarlara bir çıkış yolu ve bu sürecin getirdiği sorunlara bir çözüm arayışta, uluslararası ilişkiler alanında çoğunlukla birbirine ters düşen iki ana eğilim göze çarpmaktadır. Bunların sürtüşmesi günümüz dünyasını sarsan bir rekabete ve çıkar çatışmasına neden olmaktadır. Söz konusu olan ilerici, sonucu belli tarihsel bir seçenektir, ancak cevaplanması gereken önemli bir soru da getirmektedir bu süreç: Bu süreç emperyalizmin, hegemonyacılığın, tekelci sermayenin ve dünya ekonomik ve siyasal hegemonyalarının, güç merkezlerinin çıkarlarının etkisi altında mı gelişecek; yoksa işbirliği ve karşılıklı sorumluluk temeline dayalı dünya demokratik sistemi çerçevesinde, özgür ve eşit halklar ve çalışanlar tarafından mı geliştirilecek?

Bu iki eğilimin çelişkili yapısı, toplumsal, ekonomik ve sınıfsal politikalarındaki farklılıklardan ve dünya topluluğunu oluşturan ülkelerin uluslararası durumlarındaki ayrılıklardan ileri gelmektedir. Bu nedenle çelişkilerin kesin çözüm yolunu yalnız insanlığın toplumsal gelişme tarihi sağlayabilir ve kuşkusuz sağlayacaktır. Bu, her şeyden önce toplumsal, siyasal, ekonomik alanlarda ve üretim alanında, ulusal sömürüyü ve siyasal ve ekonomik hegemonyacılık eğilimlerini ortadan kaldıracak yapısal değişiklikler için uğraş veren işçi sınıfının ve her ulusal toplumun bünyesinde bulunan diğer ilericilerin lehine olacaktır. Ancak halkların, özellikle bloksuz ülke halklarının, dünya ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemin-

de, ulusların bağımsızlığını ve ekonomik ve siyasal eşitliğini güçlendirmeye katkıda bulunacak yeni bir toplumsal - tarihsel sistemin kuruluşu için gerekli koşulları yaratacak olan değişiklikler için sürdürdükleri uğraş da en az o kadar önem taşır.

İnsanlığın bütünleşme sürecini artık ne toplumların ulusal yapısı ve hattâ ne de milliyetçilik pek o kadar engellemekte ve etkilemektedir. Kuşkusuz ulusal bilinç hâlâ önemli bir uluslararası ve toplumsal rol oynamaya devam etmektedir. Halklar özgürlük ve eşitlik için uğraş verdikleri zaman bu rol olumludur. Buna karşılık, yönetici durumda olan toplumsal kesimler, kendilerine tekelci olanaklar sağlayan ayrıcalıkları, ekonomik ve siyasal güce başvurarak, zorla kazandıkları ekonomik ve siyasal ayrıcalıkları sürdürmek için uğraştıklarında, bu rol olumsuzdur. Başka bir deyişle, çağdaş milliyetçilik, halkların özgürlüğü ve bağımsızlığı için verilen uğraşın ideolojisi olabildiği gibi, çeşitli ekonomik ve siyasal bağımlılık biçimlerini zorla kabul ettirme eğilimlerinin paravanası da olabilir. Öyleyse sorunun özünü çağdaş toplumların ulusal yapılarında değil, hem yönetici güçlerin politikasının, hem de milliyetçiliğin türünü belirleyen, belli bir ulusal toplumun yapısında ve toplumsal, ekonomik çıkarlarında, sınıf politikasında aramak gerekir.

İlerici toplumsal güçlerin tarihsel görevi, uluslar arasındaki bölgesel ve diğer bütünleşmelere önyargıyla karşı çıkmak değildir. Onları, tüm halklar arasında demokratik işbirliği araçları yerine, sömürgeciliğe, hak eşitsizliğine ve bağımlılığa dönüştüren sosyo-ekonomik ilişkileri, üretim ilişkilerini değiştirecek, ortadan kaldıracak yolu bulmaktır. İnsanlığın bütünleşmesi, ulusların

yakınlaşması ve işbirliği sürecine, kendi öz ve ortak çıkarlarına da uygun olarak, özgür ve eşit halklar tarafından canlılık kazandırılabilir ancak. Bloksuz ülkelerin dünyada yeni bir ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemi kurulmasını istemelerinin anlamı da zaten budur. Bu uğraşta harekete geçirici işleve sahip olan bloksuzluk akımı, çok önemli ve tarihsel bir rol oynamaktadır. Sonuç olarak ulusun yeni durumu ve çağdaş bütünleşme süreci, bloksuzluk akımının nesnel ve uzun vadeli kaynaklarından biridir.

BLOKSUZ ÜLKELERDE EKONOMİK GELİŞME VE TOPLUMSAL YAPI

Buraya kadar, bloksuzluk akımının günümüz ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminin çelişki ve çekişmelerinden doğan kaynaklarından söz ettik. Ancak, bloksuz ülkelerin bu politikayı benimsemelerinin bir nedeni de, büyük ölçüde, kendi iç ekonomik ve toplumsal yapılarıdır. Bloksuz ülkeler, toplumsal ilişkilerin gelişiminde kapitalizm - öncesi ilişkilerinden, kapitalizm ilişkilerine, geçiş dönemi ilişkilerine ve sosyalizm ilişkilerine uzanan çok çeşitli aşamalardan geçmişlerdir. Öte yandan, ekonomik gelişme düzeyleri bakımından da çok belirgin ayrılıklar göstermektedirler. Bloksuzluk akımının üyeleri, büyük çoğunlukla, gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasındaki uçurumun olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak ve tarihin akışına ayak uydurmak için büyük ekonomik, toplumsal ve siyasal güçlükleri aşmak zorunda olan, yetersiz ya da orta derecede gelişmiş ülkelerdir. Ancak, tüm bu ayrılıklara karşın, bloksuzluk akımını oluşturan ülkelerin çoğunluğu, belirgin denebilecek ortak bir top-

lumsal - tarihsel eğilme sahiptirler. Bizim de üzerinde durmak istediğimiz nokta budur.

Bu ülkelerin büyük çoğunluğu için klasik kapitalist yol yeterli derecede hızlı bir toplumsal ve ekonomik gelişme sağlamamaktadır artık. Bazan özel ulusal sermaye hemen hemen hiç yoktur, ya da varsa bile, o kadar anlamsız ve zayıftır ki, hızlı ekonomik gelişme için hiç umut verici değildir. Kuramsal olarak bu ülkelerde özel ulusal sermayenin güçlendiğini ve etkilerini duyurmaya başladığını kabul etsek bile, bu gelişme çok yavaş olacaktır, çünkü, XIX. yüzyılın Avrupa kapitalizmine geri dönmek olacaktır bu. Böylesine bir ekonomik ve toplumsal gelişmeyle, gelişmiş ülkelerle arasında bulunan fark daha da büyüyecektir. Zaten bu kuramı uygulama alanına aktarmak olanaksızdır: tarih hiç bir alanda, özellikle toplumsal sistemlerin evrimi alanında tekrarlanamaz. Bugün dünya, yüksek düzeyde gelişmiş üretim güçleri koşullarında bulunuyor, öte yandan çağdaş teknoloji, üretim araçlarının ve sermayenin yoğun biçimde toplanmasını zorunlu kılmaktadır. Çağ dışı olmak istemiyorlarsa, tüm halkların, gelişmelerini tarihin bu kaçınılmaz diyalektiğine uydurmaları gerekmektedir.

Ancak, bu ülkeler ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmek için, bugün çokuluslu şirketlerin ve benzer kuruluşların kendi istedikleri koşullarla verecekleri yabancı sermayeye güveniyorlarsa, sömürüye açılacaklar ve gelişmiş ülkeler ekonomisiyle, sermayesinin basit uzantıları durumunda kalacaklardır. Böylece yalnız artı değerlerinin büyük bir bölümünü değil, kendi doğal kaynaklarından yararlanma olanak ve haklarını da yitireceklerdir. Bu da onları egemenliklerinden vazgeçmeye götüre-

cektir. Son olarak şunu belirtelim ki, bu yolu izledikleri takdirde, gelişmiş ülkelerle aralarındaki mesafe daha belirginleşecektir. Çünkü bu yol, rakamsal olarak ekonomik ilerleme olanağı verir ama, artı değerın böylece dışa kaydırılması, gelişmiş ülkelerle yeterince gelişmemiş ülkeler arasındaki uçurumun kaçınılmaz biçimde derinleşmesine de yol açar.

Ekonomik ve toplumsal kalkınmalarını hızlandırmak için gerekli iç koşulları yaratmak isteyen bu ülkelerin çoğu, tarihin getirdiği ekonomik ve toplumsal çelişkileri ortadan kaldırmaya çalışmaktadırlar. Bunun için değişen ölçülerde devletin ve devlet sermayesinin, ya da toplumsal sermayenin rolünü güçlendirmekte, değişik ölçülerde özel ulusal sermayeyi ikinci plana itmekte, ithalâtı, özel yabancı sermaye ve diğer sermaye yatırımlarını değişik ölçülerde sıkı bir denetim altına almaktadırlar. Bu yöneliş, klasik kapitalizmin ve özel ulusal sermayenin, bu ülkelerin çoğunda, artık en düşük ölçüde bile ekonomik kalkınmayı gerçekleştirecek durumda bulunmadığını doğrulamaktadır.

Çağdaş marksistler arasında, bütün bunlara rağmen sosyalizmden de söz edilemeyeceğini düşünen kuşkuçular var ve onlar bu süreci tanımlamak istediklerinde zaman zaman toplumsal gelişmenin «kapitalist olmayan yolu» deyimini kullanmaktalar. Tarihin, toplumsal gelişmede bir «olmayan yol» kabul ettiğinden ya da edebileceğinden çok kuşkuluyum. Çünkü bu «olmayan yol» toplumu ancak bunalımlara sürükler. Bu noktaya geldiği takdirde, toplum ya gerçek bir yola girecektir ya da tepkici bir yola. Ancak, burada söz konusu olan bir çıkmaz değildir. Pek açık bir biçimde sosyalizme yönelişle karşı

karşıyayız. Gerçi ilkin, devlet mülkiyeti ilişkileri ile karşılaşıyoruz. Ancak bunlar öyle ilişkilerdir ki, sonuç olarak sosyalizme doğru ilk adımlar olabileceklerdir, ya da olmuşlardır. Zaten Yugoslavya dahil, Avrupa'nın tüm sosyalist ülkeleri, aşağı yukarı bu evreden geçmiştir. Diğer yandan, bu ülkelerin ekonomilerinde ve hattâ Yugoslav ekonomisinde bu ilişkilerin kalıntılarının tümüyle temizlendiğini söyleyebilmek güçtür. Sonuç olarak, birçok bloksuz ülke bu başlangıç eşiğini geçmiş ve bir hayli yol almıştır.

O halde bloksuz ülkelerin büyük çoğunluğunun sosyalizme yönelmiş olduğu gerçeği karşısında kuşkuya düşmek yersizdir. Gerçek olan, bu sürecin her zaman istikrarlı olmadığı ve birçok dalgalanmalarla karşı karşıya bulunduğuudur. Bloksuz ülkelerde tutucu iç ve dış güçlerin etkisiyle toplumsal ve siyasal bunalımların patlak verebileceği de doğrudur. Bu bunalımların çözümü, öncelikle ülke içi sosyal güçler dengesiyle, ilerici toplumsal güçlerin kapasitesine ve özellikle genç işçi sınıfına bağlıdır; ayrıca bloksuzluk akımı dahil, tüm dünya siyasal etkenlerine göre değişmektedir. Her ne olursa olsun, bu sürecin doğru bir çizgi üzerinde gelişme gösteremeyeceğini, zaman zaman kararsızlık ve bunalım anları görüleceği şimdiden görülmektedir.

Bütün bunların dışında, söz konusu süreç, iki önemli sonuç ortaya koyuyor. İlkönce bloksuz ülkelerin gelişmelerini güçlendirip ve hızlandırmakta, bloksuz ülkelerin bağımsızlığını pekiştirmekte ve ülke içi toplumsal ilişkiler yapısını sağlamlaştırmaktadır. Kendi toplumsal ilerleme ve sosyalizm yolları için uğraş veren bloksuzlar, kendilerini çeşitli bağımlılık biçimlerine sokacak dünya

ekonomik ve siyasal ilişkiler sistemine, bağlara ve kendilerine dışarıdan zorla bir toplumsal - siyasal sistemi kabul ettirme girişimlerine karşı çıkmaktadırlar. Sosyalist ilişkilerin gelişmesinde önemli ilerlemeler kaydederek tarihsel adımlar atan ülkelerin bloksuzluk akımına bağlı olmaları, ya da bu akımı desteklemeleri ve dünya sosyalist uygulaması çerçevesinde halkların eşit haklara sahip olmaları için sürdürülen yoğun uğraş bu yönelişi güçlendirmektedir.

Ayrıca bu süreç, toplumsal ve siyasal sistem ayrılıklarının bloksuz ülkeler arasında ortaya çıkardığı ideolojik ve siyasal çelişkileri ortadan kaldırmakta, hiç değilse büyük ölçüde hafifletmektedir. Uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminde ortak ana çıkarları için sürdürdükleri uğraştaki birlikleri de böylece güçlenmiş olmaktadır. Katı bloklar sisteminin toplumsal - tarihsel rolü ile blokların ve üye ülkelerin uluslararası alanda bloklar konusunda yaptıkları somut girişimler gözönüne alınırsa, bloksuzlar, ideolojik ve siyasal bakımdan daha bağımsızdırlar.

O halde, ekonomik geri kalmışlığın «Üçüncü Dünya» ülkelerine ister istemez benimsettiği toplumsal - tarihsel yönelişlerin ve gelişen bir olgu olarak sosyalizmin rolünün, bloksuzluk akımının ve politikasının kaynaklarından biri olduğunu söyleyebiliriz.

BLOKSUZLUK EYLEMİNİN TOPLUMSAL-TARİHSEL ROLÜ VE ÖNEMİ

Gelişiminin bugünkü aşamasında, bloksuzluk akımının belirgin özellikleri şunlardır: Bağlılık ölçüleri değişik

olmakla birlikte, akıma katılan ülkelerin sayısının büyük ölçüde artması; etkinlik alanının genişlemesi; siyasal-askeri gruplaşmalara üye olan kimi ülkelerin bloksuzluk akımının özüne ve devletler arasında, halklar arasında yeni ilişkiler için sürdürdüğü uğraşa giderek artan bir ilgi duymaları. O halde denilebilir ki, bu akım, yalnızca kendi «resmî» üyelerini içermemektedir, onların yanı sıra benzer ve yakın çıkarları olan tüm ülkeleri ve toplumsal güçleri de kapsamaktadır.

Halkların özlemlerinde ortak bir nokta olan bu mantıklı yaklaşım bloksuzluk akımını sürekli olarak genişletmekte ve güçlendirmektedir. Ancak bloklar içinde ve -belli nedenler dolayısıyla da olsa- bloksuz ülkelerden bazı güçlerin karşı koymasıyla da karşılaşmaktadır. Bazı bloksuz ülkelerin bu tutumu nedeniyle, kimi kez akımın zayıfladığından ya da içeriden dinamitlendiğinden endişe edilmektedir. Oysa «resmî» üye sayısından bağımsız olarak, bloksuzluk akımının içeriği ve nesnel rolü hiç bir değişikliğe uğramamakta ve diğer halklar üzerindeki etkisi aynı kalmaktadır.

Akım içinde ayrıntılar üzerinde görüş ayrılıkları vardır; ancak, bloksuz ülkelerin değişik toplumsal sistemlere sahip bulunmalarına karşın, çıkarlarının ortaklığıyla, uluslararası ilişkilerde siyasal eşitlik, bağımsızlık, toplumsal, kültürel, ekonomik, teknolojik vb. ilerleme için sürdürdükleri uğraşa ekonomik ve siyasal tekellere ve diğer tüm hegemonya türlerine karşı çıkan büyük bir güç oluşturmaktadırlar. Bazan kararlı olan, bazan da kararsızlık, uzlaşma ve geçici başarısızlıklar gösteren bu karşı çıkışın temel özelliği, süreklilik ruhu ve tüm karşı konulmaz tarihsel süreçlere özgü gücüdür. Bu güç ken-

dini, yalnızca var olan endişe verici durumda değil, hem bloksuz ülkelerin çıkarlarına, hem de tüm insanlığın toplumsal gelişme amacına cevap veren istekleri ve hedefleri içeren programların hazırlanmasında ve ortaya konulmasında göstermektedir.

Bloksuzluk akımı ve politikası, egemenlik, eşitlik ve toprak bütünlüğü, siyasal - askerî gruplaşmalara katılmama, uluslararası ilişkilerde tehdide ve kuvvete başvurmama, anlaşmazlıkların Birleşmiş Milletler Yasasının amaç ve ilkelerine bağlı olarak, barışçı ve yapıcı yoldan çözülmesi ilkelerini benimsediğini kesinlikle ortaya koymuştur. Tüm halk ve ülkelerin gerçek bağımsızlıklarını güvence altına almak üzere yabancı tekellerin kaldırılması ve ulusal kaynakların halkların çıkarlarına uygun olarak kullanılması için uğraş vermekte, halkların kendi öz kişiliklerini korumaları, kültür hazinelerini zenginleştirmeleri, tüm alanlarda kendi öz benliklerini güçlendirmeleri ve her türlü yabancı baskı biçimlerine karşı kendi gerçek ulusal egemenlikleriyle karşı koymaları için çaba harcamaktadır.

Bloksuz ülkelerin son yaptıkları toplantılarda belirlenen ve barış, özgürlük ve gelişmeden yana tüm güçlerle birlikte yürütülmek istenen eylem ve stratejinin de temelini oluşturan ana çizgiler şunlardır: barışı ve uluslararası güvenliği sağlamak, dünyadaki gerilimlerin nedenlerini etkisizleştirmek, yabancı askerî üsleri kaldırmak ve barış bölgeleri yaratmak, genel ve tam bir silâhsızlanmayı kolaylaştırmak ve Birleşmiş Milletlerin rolünü arttırmak için bloksuzluk eyleminin koordinasyonunu ve birliğini güçlendirmek; tehditlere, müdahaleye, saldırganlığa, yabancı işgale ve bloksuz ülkelerin egemen-

liğine, toprak bütünlüğüne, bağımsızlığına ve güvenliğine saldırma çabalarında bir araç gibi kullanılan siyasal ve ekonomik baskı tedbirlerine karşı çıkmak için ortak bir eylem hazırlamak; diğer ülkelerle benzer ilişkiler kurmak için gerekli temeli yaratabilmek amacıyla, özellikle ham madde, beslenme, çokuluslu şirketler ya da yabancı sermaye yatırımları gibi alanlarda olmak üzere, tüm bloksuz ülkeler ve tüm gelişmekte olan ülkeler arasında, belirli mekanizmalarla, ekonomik, malî, bilimsel, teknolojik ve kültürel işbirliğini yoğunlaştırmak.

Bloksuz ülkeler, uluslararası ilişkileri bozan gerginlik yuvalarını ortadan kaldırmak ve soğuk savaşa son vermek için üyelerinin eylemleri arasında koordinasyonu geliştirmek; tüm ülkelere uluslararası konulara eşitlikle katılma hakkını sağlamak; büyük güçler tarafından başlatılan yumuşamayı tüm dünyaya ve halklar arasındaki tüm ilişkilere yaymak; bloksuzlar arasındaki dayanışmayı sağlamlaştırmak; herhangi bir ülkenin özgürlüğünü, bağımsızlığını, egemenliğini ve toprak bütünlüğünü tehdit eden tüm güçlere karşı tedbir aldirmek; güçler ilişkisini değiştirmeye katkıda bulunduğu için bloksuz ülkelerin Birleşmiş Milletler'deki dayanışmasını güçlendirmek; uluslararası örgütlerde, özellikle BM kuruluşlarında bloksuz ülkelerin daha iyi temsil edilebilmeleri için Birleşmiş Milletler'in yeni bir yapıya kavuşturulması ve BM Yasası'nın yeniden gözden geçirilmesini gerçekleştirmek için özen göstermekte, çaba harcamaktadırlar.

Bloksuz ülkeler, Asya, Afrika, Latin Amerika ve diğer bölgeler halk ve ülkelerinin ulusal, siyasal ve ekonomik özgürlüğüne gösterilen günümüz tarihsel ilgisini korumak ve güçlendirmek gereği üzerinde durmaktadırlar.

Her ülkenin kendi gelişmesine en uygun ekonomik ve toplumsal sistemi kendi kendine seçebilmesi hakkını vazgeçilmez bir ilke olarak görmektedirler. Herhangi bir bloksuz ülkeye karşı her türlü baskı ve her türlü saldırı, barış içinde ve etkin biçimde birlikte yaşama ilkesine karşı bir saldırı olarak kabul edilmektedir.

Yeni bir uluslararası ekonomik ilişkiler sisteminin kurulması için karışık, zor ve uzun vadeli bir uğraş vermek gerekmektedir. Bloksuz ülkeler tüm kuvvetlerini seferber etmek, birliklerini güçlendirmek ve ekonomik-toplumsal alanlarda işbirliklerini yoğunlaştırmak için büyük çaba göstermektedirler. Sömürgecilik, ayrımcılık, ırkçılık, yeni sömürgecilik ve her türlü ekonomik ve siyasal hegemonyacılığın ortadan kaldırılmasının, hızlı toplumsal ve ekonomik gelişmenin koşulu olduğunu düşünmektedirler.

Yeni bir uluslararası ekonomik ilişkiler sistemi yaratılması için, ilkönce doğal kaynaklar üzerinde egemenlik ilkesinin geçerli olması ve ortak bir karşılıklı yardım stratejisi oluşturulması için çaba göstermektedirler. Ham maddelerin yeniden değerlendirilmesi, olumsuz ticaret haddi koşullarının değiştirilmesi ve yabancı özel sermaye yatırımlarına aynı işlemlerin uygulanmasını sağlamak için uğraşmaktadırlar. Diğer yandan karşılıklı ekonomik, malî, ticarî, bilimsel, teknolojik ve kültürel işbirliklerini yoğunlaştırmak için çalışmaktadırlar.

Gelişmekte olan ülkeler arasındaki işbirliği, adil bir uluslararası ticaret ve para düzeni kurmak, endüstrileşmelerini hızlandırmak, beslenme ve teknoloji alanlarında bağımsızlıklarını sağlamak üzere, aralarındaki ekonomik, ticarî, malî, vb. ilişkileri güçlendirmeye yöneliktir.

Bunun için ilkönce, dış ticaret düzenini geliştirmekte olan ülkelér lehine değiştirmek gerekmektedir. Ham madde fiyatlarıyla, sınaî ürünlerin fiyatları arasındaki görelî ilişki ve gelişmekte olan ülkelerin ürünlerinin dünya piyasasında satış olanakları göz önüne alındığında, değişmesi gereken bir şeylerin varlığı belirgin bir biçimde görülmektedir. Öte yandan uluslararası para piyasasında ve malî piyasada da yeni ilişkiler kurmak gerekmektedir. Uluslararası para sistemi ve malî sistem, hakların eşitliği temeline dayanmalı ve tüm dünya ülkeleri ve halklarının gelişmelerinin hizmetinde olmalıdır. Böyle olmadığı takdirde gelişmekte olan ülkelerin zaten kötü olan malî durumları daha da kötüleşecektir. Ayrıca uluslararası malî kuruluşların işleyiş kurallarını da değiştirmek zorunludur. Gelişmekte olan ülkeler, bu kuruluşların kararlarının oluşturulmasına ve alınmasına eşit biçimde katılabilmelidirler.

Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerini iyileştirmek için, gelişmiş devletlerle olan ekonomik ilişkilerinin genişletilmesini sağlayacak en uygun koşulların yaratılması gerekir. Bunun için de, eşitlik ve karşılıklı çıkarlara saygılı olma temeli üzerine kurulmuş bir işbirliği, çeşitli yeni uygulamaların yürürlüğe konması - uzun vadeli, düşük faizli borç verilmesi, ortak yatırımlar, işbirliği vb. - zorunludur; böylece tüm alanlarda üretici güçlerin gelişmesi hızlandırılabilir, teknoloji aktarılması yoğunlaştırılacak, ulusal gelir arttırılacak ve yaşam düzeyi yükseltilecektir. Bu alanda bloksuzluk akımı, uluslararası ekonomik ve siyasal ilişkilerin gelişmesine ve dünyadaki toplumsal güçler ilişkisine olumlu etki yapmaktadır. Bu dünya programını gerçekleştirmek için sürdürülen uğ-

raş, dünya ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminde etkin olan üretici güçler dengesini değiştiren bir etken olmaktadır.

Bloksuz ülkelerin ekonomik ve siyasal eylemi, emperyalist politika tarafından oynanan oyunların ve halkları ekonomik bakımdan sömürmek için döndürülen dolapların manevra alanlarını sürekli olarak daraltmaktadır. Diğer yandan dünyanın çeşitli bölgelerinde ekonomik ve siyasal hegemonyalarını kabul ettirme girişiminde bulunanları başarısızlığa uğratmaktadır bu eylem. Siyasal ve ekonomik bağımsızlıkları için uğraş vererek, güçler dengesinde kendilerine avantaj sağlamak için bir yarış sürdüren blokların aralarındaki çatışma olasılıklarını da azaltmaktadır. Ekonomik ve siyasal bakımdan güçlü ülkelerin, büyük ülkelerin, daha küçük ve daha zayıf ülkelerin üzerinde egemen olmak için yaptıkları baskılara - söz konusu baskıları yapanlar, halklar ya da devletler, üretici, teknolojik ya da kültürel güçler olabilir - karşı çıkan halkları destekleyerek, bloksuz ülkeler akımı, «Üçüncü Dünya» yı gelişmiş devletlerin bir uzantısı, sömürü konusu ya da bloklar arasındaki üstünlük uğraşının bir ögesi, dünyayı yeniden paylaşmayı düşleyen, hattâ hegemonyalarını dünya üzerine oturtmak isteyen çağımızın en tutucu güçlerinin hedefi ve oyuncağı durumuna getirmek isteyenlerin planlarını ciddî biçimde sekteye uğratmaktadır. İdeoloji ve bilinç sorunları dışında, bloksuzluk akımı, tüm ülkelerde - büyük olsun, küçük olsun, bloklara bağlı olsun ya da olmasın - günümüzdeki sorunların klasik emperyalizmin, çağdaş ekonomik ve siyasal hegemonyacılığın, bloklara bölünmenin yollarını izleyerek, dışarıdan zorla şu ya da bu sistemin daha iyi olduğunu

kabul ettirmekle aşılamayacağını ortaya koyuyor. Sorunların insanlığın ve her ulusun geleceğinin hayrı için, tüm halkların haklarda eşitliklerinin sağlanarak gerçekleştirileceği bilincine giderek varan güçlerin gelişmesini kolaylaştırıyor. Dünya ölçüsünde böylesine bir rol oynayan bloksuzluk akımı, kendisini oluşturan ülkelerde ve hattâ dünyanın diğer ülkelerinde, ilerici toplumsal güçlerin gelişmeleri üzerinde çok önemli bir etkiye sahiptir.

Bu açıdan bakıldığında, bloksuzluk akımının yalnızca uluslararası politikada bir eylem biçimi değil, aynı zamanda bugün dünya üzerinde süregiden toplumsal, ekonomik, siyasal, kültürel ve sınıfsal ilişkilerin yeni bir biçimidir de. Bu nedenle bloksuzluk, sosyalizmin ya da uluslararası işçi akımının bir siyasal türüne indirgenemez; çünkü günümüz insanlığının toplumsal değişiminin ve dolayısıyla sosyalizmin kendisinin gelişmesinin en önemli öğelerinden biridir.

Zaman zaman, ekonomik ve siyasal eylem platformuyla ve bu eylemle sağlanacak bütünleşme nedeniyle, bloksuzluk akımının bir tür «blok» olacağı görüşü ileri sürülmektedir. Oysa bu böyle değildir ve birçok nedenden ötürü de böyle olması olanaksızdır. İlkönce, başka ülkelere kendi çıkarları doğrultusunda istekler kabul ettirecek gücü, hele askerî gücü hiç yoktur. Karşılıklı ilişkileri, toplumsal ve siyasal sistemleri, bağlantıları ve iç sorunları, uluslararası ekonomik ve siyasal tutumları ve somut çıkarları farklıdır bloksuz ülkelerin. Bir diğer önemli olgu da, bloklar dışında bir eylem birliği olarak bloksuzluk akımının eylem ve özlemleriyle, çağdaş insanlığın ve toplumsal ilerlemenin, ne bir bloksuz ülkede, ne bağlantılı bir ülkede ve ne de kendi içinde kapanık bir

akım çerçevesinde çözümünü olmayan sorunları ve karşılanması olanaksız gereksinimleri yansıtmamasıdır. Bu sorunlar ancak barış içinde birlikte yaşama temeline dayalı, halkların karşılıklı sorumluluklara sahip oldukları etkin bir dünya sistemi içinde çözüme kavuşturulabilmektedir. Bu sorunların kökeni şu tarihsel nedenlere dayanır: halkların kurtuluşu ve eşitliği; dünyada eşit olmayan ekonomik ve toplumsal gelişme; dünya ticaretinde ilişkiler ve işgücünün uluslararası bütünleşmesi; uluslararası düzeyde sermayenin toplanması ve dolaşımı; teknoloji aktarması; diğer birçok ekonomik ve toplumsal ve benzer sorunlar; güvenlik, barış ve özerk iç gelişmenin ana koşulları; dünya bilim ve kültüründe gerçekleştirilen aşamalardan yararlanma, vb. Bloksuz ülkelerin ve benzer ülkelerin gelişmeleriyle ilgili olarak ekonomik, toplumsal ve diğer sorunlardan söz etmeden, bu ülkelerin ekonomik ve siyasal özgürlüklerini ne dünyanın bu uluslararası karmaşık ekonomik ve siyasal ilişkiler sisteminde, ne kendi içine kapanık bloklar içinde ve ne de bloksuzlar «bloku» içinde sağlayabileceklerini söyleyebiliriz.

Bloksuzluk akımının bir tür «bloka» dönüşme eğiliminde olduğunu ileri sürenler, bloksuz ülkelerin kendi aralarındaki koordinasyonu (kurumlaşmayı) geliştirmek için yaptıkları çağrılar, ileri sürdükleri görüşü doğrulayabilecek bir kanıt olarak kullanacaklardır. Kuşkusuz bu doğru değil, çünkü bu istek neyse odur. Bloksuz ülkeler eylemlerinin bu evresinde yeni uluslararası ilişkiler kurulması için verdikleri uğraşta daha iyi bir biçimde koordine edilmesi ve eylemdeki birliklerinin daha da güçlendirilmesi gerektiğini düşünmekteler. Kendi kuv-

vetlerine dayanmak ve daha güçlü bir uluslararası ekonomik ve siyasal etken olmak için bağlarını çoğaltmak ve ortak ekonomik ve siyasal eylemlerini geliştirmek istiyorlar. Ancak ekonomik ve siyasal amaçlarına ulaşmalarının tek yolu, tüm dünya ekonomik ve siyasal sistemini derece derece, bilinçli ve sürekli bir biçimde değiştirmeleridir ve bu süreç içinde herkesin eşitlik ve sorumluluklarının altını çizerek, birbirine bağlılık olgusunun kabul edilmesi gerekmektedir.

Zaten bu nedenle bloksuz ülkeler Birleşmiş Milletler Örgütü'nün ve diğer uluslararası örgütlerin rollerinin güçlendirilmesi konusunda ısrar etmekte ve bu örgütlerin, insanlığın demokratik bütünleşme ve ortak dünya sorunlarının çözümü sürecinde, halkların demokratik işbirliğine göre düzenlenmesini istemektedirler.

Bloksuz ülkeler sık sık, «sözde milliyetçilikleriyle» insanlığın bütünleşmesini, yumuşamayı, işbirliğini, halkların birleşmesini ve yakınlaşmasını engellemekle suçlanmaktadırlar. Oysa tam tersine politika ve eylemleriyle bloksuz ülkeler, bu süreçler içindeki engelleri kaldırmaktadırlar. Gerçekten bu süreçlerin önüne, dünyada kazandıkları avantajlı ekonomik ve siyasal durumu, ekonomik tekelleri sürdürmek ve böylece emperyalist çağda ortaya çıkmış uluslararası ilişkiler sistemini, şu ya da bu biçimde, dolaylı ya da dolaysız olarak süreklileştirmek isteyen toplumsal ve siyasal güçlerin uluslararası siyasal ve ekonomik çıkarları, sınıf çıkarları engel olarak çıkmaktadır.

Sözünü ettiğimiz süreçleri dünyanın bloklara bölünmesi de olumsuz olarak etkilemektedir. Blokların büyük

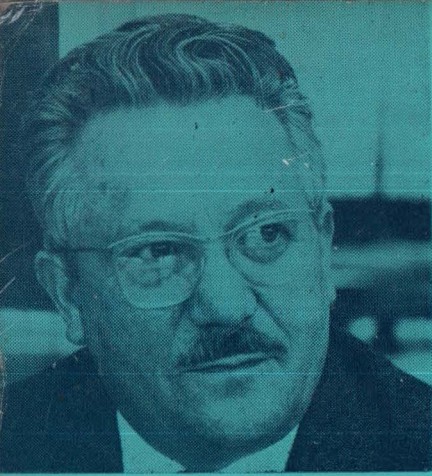
güçleri, iradeleri, niyetleri ve özelemlerinden bağımsız olarak - sürekli rekabet içinde bulunduklarından ve var olan güçler dengesini sürdürmek ya da bu güçler dengesinde yeni avantajlar elde etmek uğraşı içinde olduklarından - genel stratejilerinde ve genel taktiklerinde, birçok halkı dünya sorunlarının çözümünde ve uluslararası ilişkilerin işleyişinde özgür ve eşit taraflar olarak değil, sürdürdükleri yarışın basit bir unsuru, oyunun bir taşı olarak görmektedirler.

Kaçınılmaz bir biçimde belirlenmiş olan insanlığın tarihsel bütünleşme süreci, sözünü ettiğimiz iki eğilimin sürtüşmesini de beraberinde getirecektir. Her ikisini de yaşatan, iç ekonomik ve siyasal çıkarlar, uluslararası çıkarlar ve toplumsal ve siyasal güçlerin sınıf çıkarlarıdır. Bu eğilimlerin çelişkilerinin ve onlardan doğan çekişmelerin ortadan kaldırılması, ancak, çağdaş insanlığı oluşturan ulusal toplumların toplumsal, ekonomik, siyasal ve sınıfsal gelişme süreci ve dünya halkları topluluğunun sosyo - ekonomik ve siyasal ilişkilerinin, aynı anda, paralel olarak gelişen, dereceli değişim süreci içinde düşünülebilir. O halde söz konusu olan, çeşitli etkilerin ve uğraşların sonucu ve üretim güçlerindeki gelişimin insanlığa kabul ettirdiği gereksinimlerden hareketle, ileri ve demokratik toplumsal bilincin tümüyle ortaya koyduğu, tarihsel yaratıcı uğraşı, itici güçleri ve tarihsel ilerleme etkenlerini kapsayan bir bütünün yaratılmasıdır.

Bazıları bloksuzluk akımı ideolojisinin ve hedeflerinin yalnızca bir ütopya olduğunu ileri sürmektedirler. Böyle dayanaksız yargılamalarla karşılaşan ilk akım, bloksuzluk akımı değildir. Çünkü genel olarak yeni ger-

çekler ilkönce ütopya olarak görülürler, ya da hiç değilse başlangıçta öyle görülürler. Bloksuzluk eylemi şimdiden, uluslararası ilişkilerde birçok olumlu gelişmeye büyük ölçüde katkıda bulunmuş ve bu ilişkilerin olumlu yönde değişimi yolunda başarılar elde etmiştir. Söz konusu eylemin uzun vadeli, tarihsel bir süreç olduğunu da gözden uzak tutmamak gerekir. Ancak insanlar, halklar, işçi sınıfı ve genel olarak ilerici toplumsal güçler, toplumsal gelişmenin bu yönelişi için uğraş vermedikleri takdirde, hem kendileri için, hem insanlık için kendilerini bu yolda adanmış oldukları takdirde, hiç bir şey gerçekleştiremeyecektir. Oysa insanların ve halkların özlemi yaratıcılık, özgürlük, haklarda eşitlik ve yıkılmazlık olsa gerekir. Geçici dalgalanmalara ve güçlüklerle karşı, bu özelemler toplumda ve uluslararası ilişkiler sisteminde varlığını sürdürecektir. Bloksuzluk akımını güçlü kılan da zaten budur. Söz konusu olan ne bir hayâl ne uluslararası alanda belirli bir anda ortaya çıkan, kısa süreli bir tutumdur. Tersine, gücünü tarihsel zorunluluktan alan, uzun süreli, toplumsal - tarihsel bir eylemdir.

Savaş sonrasında ekonomik ve siyasal ilişkilerin evrimi ve bu evrimde bloksuzluk politikasının oynadığı gerçek rol, bu politikanın insanlığın, seçenezsiz ve tek umudu olduğunu göstermiştir. Birçok bunalımlar geçirmesine karşı, bloksuzluk akımı, ilerici insanlık için önemini yitirmedi; sözünü ettiğimiz nedenlerden ötürü yitirmezdi zaten. Halkları bağımlılığa, ekonomik ve siyasal eşitsizliğe iten, halkların özgürlüğünü ve eşitliğini kısıtlayan, dünyadaki şu ya da bu ekonomik ve siyasal güç merkezinin egemenliğini ve hegemonyasını kurmaya ve sürdürmeye yarayan koşullar, güçler ve süreçler dünyada var olduğu sürece de yitirmeyecektir önemini.

EDVARD KARDELJ
ve
BLOKSUZLUĞUN
TARİHSEL KÖKENİ

Edvard Kardelj, Yugoslav işçi hareketinin en değerli önderlerinden biridir. Yugoslav Komünist Partisinin kurulmasında, faşist işgalcilere karşı ayaklanmanın ulusal düzeyde örgütlenmesinde ve ikinci Dünya Savaşı'ndan sonra sosyalist devrinin başarılar sağlamasında büyük hizmetleri geçmiştir. Kardelj, halen Yugoslavya SFC Başkanlık ve Yugoslavya Komünistleri Birliği Merkez Komitesi Başkanlık üyesidir.

Kardelj, siyasal görevlerinin ve hükümet çalışmalarının yanı sıra, yazmakta ve araştırmalar yapmaktadır. Sosyalist Yugoslavya'nın ekonomik ve siyasal yapısıyla ilgili konularda, uluslararası işçi hareketi ve dış politika alanlarında pekçok yapıtı yayımlanmıştır.

1975 yılında yayımlanan «Blocsuzluğun Tarihsel Kökeni» adlı yapıtında, Kardelj, ikinci Dünya Savaşı'nın özellik ve sonuçlarını irdelemekte ve bu arada yeni tarihsel koşullarda ulusların rollerini, ulusal bağımsızlık ve eşitlik için uğraşan dünyadaki toplumsal güçler dengesini; emek ve üretici güçlerin bütünleşmesini, bağlantısız ülkelerdeki iç toplumsal yöntemleri ve son olarak bağlantısızlık akımının kimi temel yönlerini, bu akımın etkin özelliğini ve günümüz dünyasındaki etkisini sergilemektedir.

Ülkemizde ve uluslararası politikada güncelliğini ve önemini sürdüren blocsuzluk akımının gücünü ve sorunlarını tartışan bu küçük yapıtı, yetkin bir kaleminden, Türkiye sosyalistlerine sunuyoruz.

TOPLUM YAYINEVİ

Fiatı 125.-TL.